

Pjevrejski PREGLED

Godina XXV • Broj 6 • Beograd • decembar 2016/januar 2017. • KISLEV/TEVET - 5777.

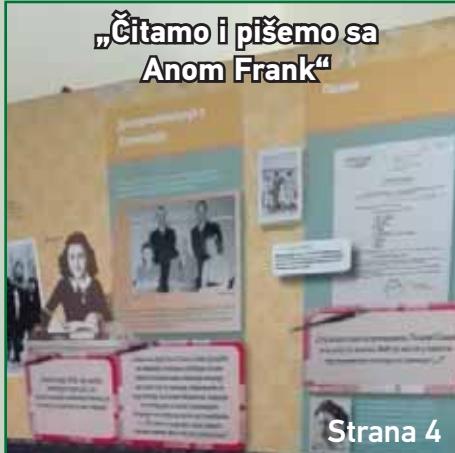
KRAGUJEVAC

Strana 2

Strana 3

Strana 4

**KONFERENCIJA U KANJIŽI - ZAKLJUČCI •
Teško do jedinstvenog stava**

Strana 9

**KONCERT HOROVA „HAŠIRA“ I „BRAĆA BARUH“ •
Jevrejska pesma i dva hora**

Strana 10

**USPEŠNA TURNEJA U POLJSKOJ •
Katedrala bila mala**

Strana 12

NOVE KNJIGE •

Aleksandar Demajo: "Komarac sa drvenom nogom"
Radivoje Davidović:
Jevrejska čitaonica u Beogradu 1929-1941

Strana 24-25

SEĆANJE NA POGROM KOD PANČEVA

Strana 39

Ubijani su hladnjokrvno

Strana 5-8

Razumemo se odlično

Strana 13

Imalo je šta da se vidi i čuje

Međunarodna konferencija o Holokaustu

Ususret manifestacijama kojima se obeležava *mecec stradanja* Kragujevčana u Drgom svetskom ratu, u Spomen parku "Kragujevački oktobar" održana je prva u nizu sesija Međunarodne konferencije o Holokaustu.

Reč je o međunarodnom projektu "*Eskalacija u Holokaust: Od streljačkih vodova do gasnog kamiona – dve faze razbuktavanja Holokausta u Srbiji*", koji finasira Agencija za obrazovanje, umetnost i kulturu Evropske komisije, a čiji je nosilac Istoriski arhiv Beograda.

Kroz nekoliko faza ovog projekta biće održan niz konferencija na temu Holokausta, radiće se na formiranju digitalne baze podataka o stradalima u Drugom svetskom ratu i organizovana pokretna izložba koja oslikava 31 dan meseca oktobra 1941. godine.

Deo projekta čini serija od šest međunarodnih konferencija. Prva je održana u aprilu u Beogradu, druga u junu u Nišu, treća u Amsterdamu, a četvrta u Kragujevcu. Nakon toga biće organizovani skupovi u Stokholmu i Novom Sadu. Na konferenciji u Kragujevcu o Holokaustu su govorili istraživači iz Srbije, Švedske, Holandije i Nemačke.

"U osnovi konferencije je pitanja stradanja Jevreja i drugih nevinih civila. To je razlog što je Spomen park "Kragujevački oktobar" domaćin i mesto okupljanja istoričara i drugih relevantnih stručnjaka koji se bave ovom temom. Učesnici skupa raspravljali su o aspektima Holokausta u Srbiji i Evropi, o aktuelnim istraživanjima, komemoracijama, kao i trenutnim evropskim izazovima: netoleranciji, antisemitizmu, antiromizmu, ksenofobiji", navode organizatori.

– Nadamo se da ćemo nakon završetka ovog projekta objaviti jednu ozibljnu publi-

kaciju o skupovoima koje smo organizovali. Značajno je i to što smo tokom dosadašnjeg rada ostarili važne kontakte sa profesorima i istoričarima iz inostranstva koji se bave Holokaustom i stradanjem civila. Verujemo da će nas ta saradnja, već naredne godine, odvesti i na neka druga mesta kod nas i u svetu – navodi Nevena Bajalica, menadžer projekta.

– Tema Holokausta je duboko povezana sa onim što je misija kragujevačkog muzeja. U vremenu u kome živimo, više je

nego potrebno govoriti o tome što se dešavalо u prošlosti, i kasnije iz togia izvesti zaključke o tome kako izbeći takve stvari u budućnosti – smatra kustos muzeja "21. oktobar" Marko Terzić.

Konferencija u Kragujevcu imala je tri sesije. Na prvoj se govorilo o merama odmazde i masovnim streljanjima u Srbiji, druga o netoleranciji koja je omogućila Holokaust i posledicama za posleratnu Evropu, dok je poslednja bila posvećena stanju u Evropi 70 godina nakon Holokausta – uloga sećanja i obrazovanja.

Kragujevac

Jedno obeležje za sve žrtve

Uznak sećanja na Srbe i Jevreje ubijene u Kragujevcu tokom oktobra 1941. godine, u gradskom naselju Bagremar 20. oktobra otkrivena je jedinstvena spomen ploča sa imenima 122 stradala Kragujevčana na početku Drugog svetskog rata.

Sedam i po decenija od streljanja kragujevačkih Jevreja Gradska organizacija SUBNOR-a, meštani Mesne zajednice Bagremar i Uprava grada, podigli su jedinstveni spomenik na Balkanu sa utisnutim simbolima judaizma, pravoslavlja, zvezdom petokrakom i romskim točkom. Obeležavanje godišnjice stradanja prati i publikacija "Bragremar, oktobar 1941." Sa imenima i fotografijama svih žrtava.

U znak sećanja na Srbe i Jevreje streljane u oktobru 1941. godine, položeni su venci kraj spomenika u naselju Bagremar. Meštani ove mesne zajednice i Gradska organizacija SUBNOR-a uz podršku grada Kragujevca podigli su spomen ploču sa imenima stradalih, koju su otkrili **Miroslav Petrašinović**, predsednik Skupštine grada i predsednik SUBNOR-a Kragujevac i član Predsedništva SUBNOR-a Srbije pukovnik prof. **Željko V. Zirojević**.

Vence kraj spomenika položili su Miroslav Petrašinović, članovi Društva srpsko-jevrejskog prijateljstva, SUBNOR-a, Spomen parka "Kragujevački oktobar", Mesne zajednice Bagremar, učenici Osnovne škole "Treći kragujevački bataljon" i Predškolske ustanove "Đurđevdan".

- Obaveza svih nas je da čuvamo ovo mesto, jer je ono više od spomen groblja. Ono je mesto večnog počinka žrtava kragujevačkog oktobra i večna opomena - poručio je Miroslav

Lazarević, predsednik Mesne zajednice Bragremar.

Pred streljački vod nemačkog okupatora 20. oktobra 1941. izvedeni su Jevreji, Srbi i Romi, učenici i studenti, profesori, lekari, radnici, advokati, inženjeri, trgovci, zanatlije.

- U Kragujevcu je tog dana 1941. godine po nalogu Gestapoa i Ljotićevid dobrotvrljaca počelo hapšenje svih koji su na predno mislili - bili oni demokrati, socijalisti ili komunisti. Formirane su dve grupe civila,

prva je brojala oko sedamdeset, a druga više od pedeset ljudi. Svi su, nakon odvođenja u topovske šupe, u predvečerje 20. oktobra dovedeni na ovo mesto I streljani - podsetio je Željko Zirojević, predsednik Gradske organizacije Subnora u Kragujevcu.

Spomenik streljanim Srbijima i Jevrejima podignut je 1991. godine, a obnovljen 2012. Simbolizuje trajnu povezanost dva naroda koji su stradali na teritoriji okupirane Evrope.

Kragujevac

„Čitamo i pišemo sa Anom Frank“

Uokviru projekta "Dani sećanja" u Dečjem odeljenju Narodne biblioteke „Vuk Karadžić“ u Kragujevcu od 3. do 14. oktobra organizovane su edukativna izložba i radionica "Čitamo i pišemo sa Anom Frank", prilagođene za upotrebu u školama i bibliotekama u Srbiji.

Izložba je posebno dizajnirana za mlade i pruža pregled života porodice Frank. Naglasak je stavljen na Anin talenat za pisanje, a izložba otkriva njenu ljubav prema pisanju sa ciljem da mlađi nauče više o istoriji Holokausta.

„Čitamo i pišemo sa Anom Frank“ je tokom prošle godine predstavljena u Narodnoj biblioteci Srbije u Beogradu, u Biblioteci grada Beograda i u školama i bibliotekama širom Srbije: u Beogradu, Kladovu, Zaječaru, Paraćinu, Bačkoj Palanci, Jagodini, Čačku, Višnjičkoj Banji itd.

Edukativni program osmišljen u Kući Ane Frank u Amsterdamu pre pet godina sa velikim uspehom je uveden u obrazovni sistem Holandije. Godinu dana kasnije izložba je predstavljena publici širom sveta u okviru Međunarodnog projekta „Dani sećanja“. U saradnji sa Kućom Ane Frank, organizacija „Terraforming“ je prevela i prilagodila projekt za učenike u Srbiji.

Nosilac projekta u našoj zemlji je Narodna biblioteka Srbije, uz podršku Međunarodne alianse za sećanja na Holokaust.

Izložbu je u Kragujevcu video nekoliko stotina učenika osnovnih i srednjih škola.

LICA I DOGAĐAJI • BEOGRAD

Dobrodošlica za ambasadorku

U sredu 28. septembra 2016. u Svečanoj sali JOB, organizovan je prijem dobrodošlice za novu ambasadorku Izraela u Srbiji **dr Alonu Fišer-Kam**. Događaju je prisustvovalo oko 300 gostiju među kojima su bili: **dr Vladimir Marinković**, potpredsednik NSRS, **Nenad Nerić**, državni sekretar u Ministarstvu odbrane, **Vladimir Božović** – savetnik predsednika vlade za pitanje vera, **Milutin Folić**, glavni urbanista Beograda, predstavnici diplomatskog kora, čelnici najznačajnijih Izraelskih kompanija u Srbiji, predsednici i predstavnici JO u Srbiji i Rabin **Jošua Kaminecki**. Svečana sala u zgradi JOB-a, podignutoj daleke 1928. godine, bila je ukrašena svetlosnim efektima plavo bele boje, a iza bine su se nalazile zastave Srbije i Izraela.

INTERVJU: NJ. E. ALONA FIŠER-KAM

Piše: Saša Ristić

Razumemo se odlično

Imamo mnogo sličnosti, ali ono dublje što nam je vrlo slično jeste da prošlost i kod vas i kod nas ima veliku ulogu i neprestano je prisutna u svakodnevnom životu

Alona Fišer-Kam, ambasadora Izraela u Srbiji, doktor političkih nauka, ima vrlo bogatu diplomatsku karijeru. Na sajtu Izraelske ambasade stoji da je radila u Odeljenju za kulturu, medije i javnu diplomaciju, Ambasada Izraela u Buenos Airesu, od 1995. do 1998. bila je prva sekretarka, Odeljenje za Latinsku Ameriku, zatim savetnica za medije i portparolka Ambasade Izraela u Parizu, pa zamenica direktora u Odeljenju za multilateralne mirovne pregovore, onda zamenica šefa misije u Ambasadi Izraela u Madridu, potom je radila u Koledžu za nacionalnu bezbednost, a zatim kao načelnica Odeljenja za stručno usavršavanje i obuku diplomata. Konačno, naša sagovornica je i do skoro bila direktorka Diplomske akademije. Izrael nam je, dakle, poslao vrlo stručnu osobu i prekaljenog diplomatu, čime je, verujemo, pokazao da Srbiju vidi kao značajnu državu na ovim prostorima i partnera za saradnju što i te kako laska.

Uz sve navedeno, recimo i to da ambasadorka, osim, naravno, hebrejskog, govori engleski, francuski i španski, a, to nismo proverili, čini nam se da ovoj krhkoj ženici velike snage i tamnih pametnih očiju, ni srpski neće dugo biti nepoznanica.

Život karijernog diplomata je po mnogo čemu nomadski i podrazumeva često seljakanje, čak i sa kontinentom na kontinent što ni za koga nije lako, pogotovo ne za majku četvoro dece.

Kako postizete da ga uklopite sa obavezama roditeljstva?

– Takvo pitanje nikada sebi nisam postavljala. Za mene je oduvek bilo sasvim prirodno da imam veliku porodicu i vrlo zahtevnu karijeru u isto vreme. Nikada sebi nisam postavljala pitanje kako će u tome uspeti, niti sam razmišljala o tome da se opredelim između karijere i podizanja dece.

■ Ova misija u Srbiji vam nije prva. Da li ste uvek sa sobom vodili i decu?

– Da, ovo mi je četvrta do sada. Ovog puta nisam sa svojom starjom decom. Svako od nas mora da se na neki način pomalo žrtvuje zbog mog posla. Pogotovo deca, jer njih niko ne pita da li to hoće ili neće, ona prosto moraju da prate odluke roditelja. Što se mog muža tiče, tu se radi o dogовору koji smo zajedno doneli. Naravno, jasno mi je kolika je cena koju oboje moramo da platimo. Ali, opet da to kažem, ja sam vrlo posvećena svom poslu i moj suprug to shvata i podržava me u tome. On, takođe, ima svoju karijeru, on je softver inženjer u Izraelu.

■ Šta je to što vas je uopšte navelo da ukoračite u svet međunarodne politike i diplomatičke?

– Izabrala sam karijeru pre 27 godina, kada sam završila Fakultet političkih nauka. Sasvim je prirodno da sam poželeta da stečeno znanje upotrebitim. Svoj posao volim, diplomacija ide sasvim dobro uz moj karakter koji voli da menja okruženje, radoznao je, željan da uči o različitim ljudima i njihovoj kulturi

kulturi... Diplomatija je i veoma važna za sigurnost Izraela, za njegov položaj u svetu, rekla bih, ništa manje od vojske. Osim toga, ja sam cionista, volim svoju državu i želim da joj doprinesem. Moje profesionalno opredeljenje je, dakle, nešto što je za mene bilo sasvim prirodno.

.....
Diplomatija ide sasvim dobro uz moj karakter koji voli da menja okruženje, radoznao je, željan da uči o različitim ljudima i njihovoj kulturi
.....

■ Ovo vam je prvi susret sa Srbijom. Šta ste pre dolaska ovde čuli o njoj?

– Imala sam vrlo velika očekivanja od tog susreta. Veći deo moje karijere vezan je za zemlje Evropske Unije. Moje studije su uglavnom bile fokusirane na te zemlje, tako da odluka da dođem ovde nekako nije bila baš prirod-

na. S druge strane, osećala sam potrebu da promenim okruženje. To dolazi od moje redoznalosti, želje da upoznajem ljude i različite kulture. Htela sam da dođem u zemlju koja je u mnogim aspektima slična Izraelu, po dinamici, mentalitetu, načinu na koji ljudi razmišljaju... Po svemu tome moja očekivanja od Beograda su bila vrlo visoka. Ceo balkanski region je za mene fascinantан. Zato kada biste me pitali zašto baš Beograd, ja bih odgovorila pitanjem: „Zašto mi ideja da dođem ovde nije pala na pamet ranije?“, ali, računam, nikada nije kasno.

Zato, kada biste me pitali zašto baš Beograd ja bih odgovorila pitanjem:

„Zašto mi ideja da dođem ovde nije pala na pamet ranije?“, ali, računam, nikada nije kasno.

■ **Prepostavljam da ste se pre dolaska konsultovali sa vašim kolegama izraelskim ambasadorima koji su službovali ovde. Ako je tako, šta su vam oni rekli?**

– Naravno da sam sa njima razgovarala. Jafa ben Ari, Artur Kol i Josef Levi su moji vrlo dobri prijatelji i drage kolege već godinama i naravno, prva stvar koju sam

učinila bila je da sa njima porazgovaram o tome šta me ovde čeka. Kada o njima govorim moram da kažem da su svojim različitim ličnostima, ali su se svi složili, kada govorimo o Srbiji i Beogradu, da je reč o zemlji sa velikim potencijalom. Kada sam ih pitala šta mogu da očekujem svi su mi rekli: „To ćeš videti tek kada dođeš i sigurno nećeš biti razočarana.“ I zaista, bili su u pravu, ima nečeg što je tako privlačno u Srbiji uopšte i u Beogradu posebno. Moram da kažem da se ovde, da tako kažem i profesionalno i lično, osećam kao kod kuće.

■ **O sličnostima između Srbije i Izraela se često govoriti, u čemu se one po vašem mišljenju ogledaju?**

– Možemo da govorimo o mentalitetu, hrani, klimi, kulturi što je sve, da tako kažem, na površini i vrlo slično Izraelu. Ali, ono dublje što nam je, takođe, vrlo slično, a sada govorim kao profesionalac, jeste da prošlost i kod vas i kod nas ima veliku ulogu i neprestano je prisutna u svakodnevnom životu. To je nešto što i narodi Evropske Unije imaju, ali kao da sa time nisu upoznati. Ne kažem da oni nemaju povezanost sa svojom prošlošću, ali oni odbijaju da prošlost vide kao nešto što je od velike važnosti za svakodnevni život.

Kada sam došla ovde i kada sam pokušavala da ljudima objasnim koliko je Izrael važan jevrejskom narodu oni bi to lako shvatili, shvatili bi koliko istorija zemlje, religija, emocije, igraju važnu ulogu u svakodnevnom životu. Politika sigurno nije jedini nacionalni interes. Tu se radi o nacionalnom ponosu, istoriji, tradiciji, kulturi svemu što ujedinjuje jednu naciju i to je nešto što ljudi u Srbiji odlično razumeju. E, to shvatanje nam je zajedničko. Mi smo živahna društva. Stvari se neprestano menjaju, uobličuju i nama to izgleda kao da smo svaki dan svedoci istorije. Izrael je relativno nova zemlja i njegovo društvo se, slično kao ovde, neprekidno menja, uobličava i mi smo svakodnevno svedoci toga, gledamo kako se to zbiva pred našim očima. U Evropi je to u mnogome drugačije, oni sve to uzimaju kao nešto što im je dato, znaju ko su, šta su, kuda idu, to kod njih nije nešto o čemu se debatuje svakodnevno, oni ta pitanja sebi ne postavljaju svaki dan. Po meni je veoma važno biti deo toga, osetiti te vibracije, učestvovati u dijalogu na te teme, gledati te svakodnevne promene.

Tvrđnja da jevrejski narod nema veze sa Jerusalimom je – absurd! Glupost! Što je najgore, tome se ne vredi suprotstaviti istorijskim činjenicama jer njih svi odavno znaju.

■ **Nedavno je Unesko, na inicijativu jednog broja arapskih zemalja, doneo rezoluciju u kojoj negira povezanost Jevreja sa Brdom hrama, sa Jerusalimom. Kako vi tu rezoluciju komentarišete?**

– Za to nema objašnjenja, to je absurdno, sramno i bolno. Naš premijer je to nazvao teatrom apsurda. Mi ovde govorimo o oglušivanju o nešto što je istorijski fakat i nema druge organizacije osim Uneska koja bi trebalo da je više

vezana za istorijske činjenice. To i nije političko pitanje. Znate, ima mnogo političkih pitanja između Izraelaca i Palestinaca o kojima se može diskutovati bilo bilateralno, bilo na međunarodnim forumima, ali tvrdnja da jevrejski narod nema veze sa Jerusalimom je – absurd! Glupost! Što je najgorе, tome se ne vredi suprotstaviti istorijskim činjenicama jer njih svi odavno znaju.

.....
Šimon Peres je mnogo voleo Pariz i uvek je nalazio sve moguće profesionalne razlog da dođe u taj grad, bilo da je to činio kao predsednik, premijer ili ministar spoljnih poslova
.....

■ **To je jasno, ali ono što nije jasno jeste kakav je cilj takve absurdne rezolucije? Šta je to što je nagnalo većinu zemalja članica Uneska da stave povez preko očiju i glasaju?**

– Želja da se delegitimiše Izrael. Rezolucija ne govori o politici Izraela, ona udara na ono što je esencija Izraela kao jevrejske demokratske države. Nažalost, to je pojava koju možemo videti ne samo u Unesku nego i u mnogim drugim međunarodnim organizacijama. Očekivali smo više, mnogo više od Uneska. Kakvo dobro iz toga može da proistekne, ako se o nekom dobru uopšte može govoriti? Jedino to što su mnoge države koje su bile uzdržane ili su podržale Rezoluciju naknadno shvatile težinu svog koraka...

■ **Šta su rekle: „Izvinite, nismo znali za šta glasamo?“**

– Pa, otprilike. Rekle su: „To je absurd, nećemo to više ponoviti“. Tu poruku smo dobili od Italije, Meksika...

■ **Maltene otkako znam za sebe, a nisam baš tako mlađ, problem između Izraela i Palestinaca nikako da se reši. Čak bih rekao da se na kraju**

tog tunela ni posle 50 godina ne vidi svetlo. Da li ste optimista?

– Hmm, to nije pitanje da li ste optimista, pesimista ili realista. Postoji rešenje i to je ono o postojanju dve države. To je gledište i predsednika i premijera i većine javnog mnenja Izraela. Pitanje je samo kako bi to rešenje o dve države trebalo da izgleda i tu imamo mnogo problema. Nažalost, sve do sada mi to nismo mogli čuti od palestinske strane. Kada to kažem tu mislim i na Abasa (Mahmud Abas, predsednik Palestine i lider stranke Fatah – p. a.) koji nikada nije poslao jasnu poruku u kojoj bi rekao: „Jesam za jevrejsku državu“.

■ **Baš nikad?**

– Nikad! A postojanje jevrejske države je nešto što za nas ne može nikada biti predmet pregovora. O tome pregovora neće biti. To je jedna stvar, a druga je naš osećaj da mi ustvari i nemamo partnera za razgovor. Ne samo po pitanju rešenja o uspostavljanju dve države nego ni po pitanju terorističkih napada na Izrael kojima smo svedoci i za koje nikada sa palestinske strane nismo čuli reči osude. Naprotiv, oni teroriste nazivaju mučenicima i to je nešto što nas veoma uznemirava. Time oni ohrabruju mlade generacije da posegnu za vatrenim oružjem ili noževima, a to je vrlo opasna poruka mladom naraštaju i nešto što je protiv svih, i Palestinaca i Izraelaca. Mi verujemo da bi pregovori trebalo da budu direktni, dok oni misle da bi im više odgovaralo da se vode na međunarodnim konferencijama. Istorija nam, međutim, govori da se samo direktnim pregovorima mogu ostvariti neka dostignuća. Takve dogovore smo već ostvarili u direktnom kontaktu sa Egiptom, kao i sa Jordanom, i mislimo da bi trebalo da to počušamo i sa Palestincima. Dakle, direktni razgovori bez prethodnih uslovljavanja. Nažalost, Palestinci su pre za to da se oni vode u međunarodnoj areni, uvereni da će međunarodna zajednica da izvrši

pritisak na Izrael, a ako taj pritisak ne doneše rezultate onda će, misle oni, svoje ciljeve postići tako što će nas pritisnuti nasiljem.

.....
Muslim zato da je promovisanje Srbije u Izraelu sasvim sigurno važan deo moga posla ovde
.....

■ **Mudri ljudi kažu da gde postoji volja, postoji i način. Mislite li da oni tu volju nemaju?**

– Tu sada postoji i pitanje: da li Abas ima volju, ali nije sposoban da je provede ili nema ni volju ni sposobnost ili, konačno, nema želje, a mogao bi da nešto učini kada bi htio? Naravno, ja nisam u njegovoj glavi i ne mogu da znam šta on misli, ali po onome što vidim – rekla bih da nema volje. Ali, čak i da ima volje, a nije u stanju da u skladu sa njom postupi, rezultat je – isti. To znači da onda on nije partner za dogovor. Istina je i to da on ima vrlo jaku unutrašnju opoziciju i da u palestinskom društvu nema stabilnosti, što nas, takođe, ometa.

■ **Rekoste da je postojanje Izraela nešto o čemu se ne može pregovarati, ima li još nečeg o čemu Izrael neće da pregovara? Da li je to Jerusalim kao prestonica?**

– Da, o postojanju Izraela kao jevrejske i demokratske države se ne može razgovarati. Jerusalim? Jerusalim je od suštinskog značaja za jevrejski narod i Državu Izrael, on je raison d'être Izraela (franc. razlog postojanja, okolnost koja opravdava postojanje nečega – p. a.). Ne mogu da zamislim ni jednu izraelsku vladu niti javno mnjenje koji bi mogli napraviti bilo kakav ustupak na uštrbu Jerusalima. O svemu ostalom se može pregovarati.

■ **Koliko ste upoznati sa situacijom u Jevrejskoj zajednici Srbije?**

– Upoznala sam se sa brojnim pripadnicima Jevrejske zajednice Srbije, ljudima koji u njoj rade, na-

ravno i sa mnogim predsednicima jevrejskih opština, predsednikom Saveza, imala prilike da razgovaram sa mnogima od njih tako da sam stekla neke opšte utiske. Naravno da još ne znam sve o Zajednici, ali tu sam da pomognem koliko mogu. Mislim da Izrael ima odgovornost da se stara o dobropitje jevrejskih zajednica, a verujem i da Jevreji u dijaspori treba da imaju odgovornost da pomognu Izraelu. U našem je interesu da imamo prosperitetne, aktivne i dinamične jevrejske zajednice u celom svetu, kao što je i u interesu dijaspore da postoji jedan snažan Izrael.

U našem je interesu da imamo prosperitetne, aktivne i dinamične jevrejske zajednice u celom svetu, kao što je i u interesu dijaspore da postoji jedan snažan Izrael

■ Nedavno nas je napustio Šimon Peres, da li ste ga lično poznavali?

– Da, srela sam ga nekoliko puta, posebno dok sam bila portparolka u Parizu. On je, to nije nikakva tajna, mnogo voleo taj grad. Uvek je nalazio sve moguće profesionalne razloge da dođe u Pariz, bilo da je to činio kao predsednik, premijer ili ministar spoljnih poslova. Do 1967. godine Francuska i Izrael su bili strateški saveznici.

LICA I DOGAĐAJI • BEOGRAD

Sada kada govorimo o strateškom savezniku to su Sjedinjene Američke države, ali do 1967. što se često zaboravlja, to je bila Francuska. Naravno da je bio vrlo zanimljiv predstavnici medija, pa sam je kao portparolka često bila u prilici da budem uz njega kada je davao izjave i intervjuje francuskoj štampi i to je za mene bilo fascinantno. Mogu reći da nije bio samo jedan od osnivača Izraela nego i jedan od očeva i utemeljitelja dobrih izraelsko – francuskih odnosa.

■ Ipak, uprkos tim dobrim odnosima, u poslednje vreme najveći broj useljenika u Izrael čine francuski Jevreji...

– Da, u pravu ste. Mislim da je to posledica novog antisemitizma koji je poslednjih godina prisutan u Francuskoj.

■ Novi antisemitizam? Verovatno mislite na "dobri stari" antisemitizam samo sada u nekom novom ruhu?

– Da, tačno, to je isti stari antisemitizam, samo sada presvučen. Nakon druge intifade usledili su ogromni protesti, navodno, protiv Države Izrael, a u stvari protiv Jevreja, i oni se u toj zemlji više ne osećaju sigurnim. I tu se ne radi samo o verbalnom antisemitizmu nego i o fizičkom nasilju. Naravno da je za tamošnje Jevreje iseljenje u Izrael bilo prva opcija. Ali, naža-

lost, to nije pojava samo u Francuskoj.

■ Šta mislite, hoćete li, nakon završetka vaše misije u Srbiji, biti bar malo i ambasador naše zemlje negde drugde u svetu? Mislio sam besplatno, naravno...

– Ha, ha, pa ja to već jesam! Treba samo da vidite moj nalog na fejsbuku, kako pišem o Srbiji, Beogradu i ovdašnjim prijateljski nastrojenim ljudima i sve će vam biti jasno. Moja misija ovde, svakako, nije samo da privučem izraelske turiste, ali uhvatila sam sebe kako govorim mnogo o tome. Profesionalno govoreći, jedan od razloga što je međusobna razmena, ne samo u ekonomskoj sferi, manja nego što bi mogla da bude, leži u tome što ljudi u Izraelu vrlo malo znaju o Srbiji. Sigurna sam da će se, kada jednom shvate koliki je potencijal Srbije, kakva je njena uloga na Balkanu, kakva je budućnost čeka, ne daleka budućnost nego vrlo bliska, široko otvoriti vrata ekonomskih odnosa naše dve zemlje. Mislim zato da je promovisanje Srbije u Izraelu sasvim sigurno važan deo moga posla ovde.

■ Hvala na razgovoru i vremenu koje ste odvojili za čitaocе "Jevrejskog pregleda"!

– Hvala vama!

Sećanje na Mišu Blama

U subotu 12. novembra Jevrejska opština u Beograd je organizovala veliku džez svirku u čast i sećanje na **Mišu Blama**, jednog od najpoznatijih džez muzičara, istaknutog člana naše opštine.

Događaj je organizovan u Svečanoj sali JOB-a. Bilo mu je prisutno preko 120 članova JOB, kao i prijatelja i poštovalaca lika i dela Miše Blama. Među gostima su bili: ambasadorka Izraela **Alona Fišer-Kam**, zamenica ambasadorke **Dženi Sedov, Neša Dragojević**, V.D. direktora Doma omladine, **Bubiša Simić**, čuveni džez muzičar i pijanista **Vlada Maričić**.

Markus Blam, sin Miše Blama, govorio je o ocu osvrćući se na malo poznate detalje iz veoma uzbudljivog života poznatog džez muzičara.

Usledila je sjajna džez svirka benda Duleta Jovanovića i pevanje **Beti Đorđević** što je atmosferu dovelo do usijanja. Recimo još i to da je pijanista Dule Jovanović svirao na klaviru preminulog pijaniste **Andreje Pregera**, koji je njegova porodica poklonila JOB.

KONFERENCIJA U KANJIŽI - ZAKLJUČCI

Teško do jedinstvenog stava

Odgovor na pitanje kako na ovim prostorima stići do pomirenja – razumevanja moraće još da sačeka, zaključak je učesnika

U prošlom broju obavestili smo vas da je Galerija „Dobo Tihamer“ iz Kanjiže bila je domaćin međunarodne konferencije „Kako stići do pomirenja – razumevanja“ koju je organizovala Jevrejska opština Zemun i OKU CNESA uz podršku Fondacije za otvoreno društvo i Josefa Žambokija iz Izraela.

Bila je to prilika da se razmene stavovi i istraživanja o stradanju tokom Drugog svetskog rata na prostoru Jugoslavije i današnje Srbije, kao i da se odgovori na pitanja koja se sve češće postavljaju u javnosti:

Inicijativa za podizanje zajedničkih spomenika svim žrtvama Drugog svetskog rata i posleratnog perioda i da li je restitucija imovine odlučujući motiv za reviziju istorije, odnosno za rehabilitaciju osuđenih i neosuđenih pripadnika okupacionih snaga i domaćih saradnika?

Na Konferenciju su bili pozvani predstavnici nacionalnih saveta Mađara

– **Atila Babi**, Roma – **Miloš Nikolić**, Nemaca, Hrvata i Jevreja, istoričarka **dr Olga Manojlović Pintar**, istoričar iz Segedina **dr Lajoš Foro**, svojevremeni predsednik SJOS **Aleksandar Nećak**, urednik lista Most iz Izraela **Milan**

Fogel i istoričar **dr Marjan Toš** iz Slovenije. Na konferenciji se nisu pojavili predstavnici nacionalnih saveta Nemaca i Hrvata, kao ni zbog bolesti dr Toš čije je pisano izlaganje podeljeno svim učesnicima konferencije.

Po završetku Konferencije učesnici i domaćini imali su priliku da uživaju u gala koncertu operskih umetnika **Jasmine Trumbetaš**, **Jelene Vlahović** i **Jael Sael** iz Izraela.

Kako zbog vremenske oskudice nismo stigli da ih pripremimo za prošli broj, u ovom broju donosimo zaključke Konferencije uz obaveštenje da radove učesnika možete pročitati na sajtu Jevrejske opštine Zemun: <http://www.joz.rs/>

Zaključci konferencije „Kako stići do pomirenja – razumevanja“

Mi dole potpisani učesnici Konferencije zaključili smo sledeće:

- Tokom Drugog svetskog rata počinjeni su veliki ratni zločini nad svim građanima Jugoslavije. Posebno prema civilnom stanovništvu srpske, romske i jevrejske populacije koji su sistematski ubijani u koncentracionim logorima.
 - Zločine na teritoriji današnje Srbije počinile su nemačka, mađarska, italijanska, albanska i bugarska okupaciona vlast zajedno sa marionetskom vladom Srbije (tzv. Vlada narodnog spaša) i svojim pomagačima iz redova domaćeg stanovništva.
 - Na teritoriji koju je okupirala tzv. NDH zločine je počinila ustaška vlast.
 - Nakon oslobođenja nove vlasti su počele sa suđenjima svima koji su za vreme Drugog svetskog rata bili umešani u zločine nad civilnim stanovništvom.
 - Nove vlasti su izvestan broj pojedinaca za koje su sumnjali da su bili saradnici okupatora ubijali i bez suđenja. Podaci o broju na taj način ubijenih variraju od procena različitih komisija koje su se bavile tim istraživanjima. Ne ulazeći u brojke sa kojima se u javnosti manipuliše smatramo da je za žaljenje svaka nevina osoba koja je na takav način stradala.
- Na osnovu do sada utvrđenih istorijskih činjenica učesnici konferencije smatraju da je podizanje spomenika žrtvama Drugog svetskog rata i posleratnog razdoblja opravданo. Država, njeni građani, odnosno javnost, treba da se na odgovarajući način potruđe da se žrtve ne zaborave.

U aktuelnoj političkoj situaciji veoma je teško doći do jedinstvenog stava, ali se slažemo da svim nevinim žrtvama Drugog svetskog rata i neposrednih posleratnih vremena treba odati dužno poštovanje i sućut njihovim potomcima.

Slažemo se da svi zajedno treba da pružimo doprinos za zajedničku budućnost, a istoričarima da prepustimo stručne ocene, koje će nam pomoći u suočavanju sa istinom.

Umesto da govorimo o „pomirenju“ smatramo da je bolje ubuduće govoriti o „razumevanju“.

Potpisnici:

1. S.r. Nenad Fogel, predsednik Jevrejske opštine Zemun
2. Hilda Heinrich, Nacionalni savet nemačke nacionalne manjine – nije prisustvovala
3. Darko Sarić Lukendić, Nacionalni savet hrvatske nacionalne manjine – nije prisustvovao
4. S.r. Atila Babi, Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine
5. S.r. Miloš Nikolić, Nacionalni savet romske nacionalne manjine
6. S.r. Dr Lajoš Foro, istoričar, Segedin/Kanjiža
7. S.r. Dr Olga Manojlović Pintar, istoričarka, Beograd
8. S.r. Arh. Aleksandar Nećak, bivši predsednik Saveza jevrejskih opština Srbije
9. S.r. Milan Fogel, glavni urednik lista MOST iz Izrael
10. S.r. Dr Marjan Toš, istoričar iz Slovenije – dopisni učesnik

KONCERT „HAŠIRE“ I „BRAĆE BARUH“

Jevrejska pesma i dva hora

Uz pomoć raspoloženih baruhovaca, priređen je zanimljiv i veseo koncert kojim se novosadski ansambl dostoјno „odužio“ vernoj publici

Lepa jesen je za „Haširom“ i dobra godina. Posle uspešnog gostovanja u Poljskoj u drugoj polovini septembra, na kojem su rođena nova prijateljstva i uspostavljene nove veze u ovoj velikoj slovenskoj zemlji, pre svega u njenim južnim, „šleskim“ gradovima – Opolu i Vroclavu, po povratku u Novi Sad „Hašira“ se ponovo okrenula starom i proverenom prijateljstvu, najstarijem i najiskrenijem, s beogradskim horom „Braća Baruh“. Kako je upravo jesen vreme kada se „Hašira“ odužuje svojim sugrađanima i onima koji je vole, a nisu daleko od Novog Sada, rešila je da svoj godišnji koncert podeli s „najstarijim jevrejskim horom na svetu“. Vremena je bilo malo, svega tri nedelje posle povratka iz Poljske, a trebalo je sabrati utiske, vratiti se u stvarnost, kao posle svakog bajkovitog puta, smisliti program, star i drag publici, ali i nov, jer je bitno razvijati se ići dalje (a novog, nažalost, nije bilo mnogo). Ipak, uz pomoć raspoloženih baruhovaca, priređen je zanimljiv i veseo koncert „Jevrejska pesma i dva hora“, kojim se novosadski ansambl dostoјno „odužio“ vernoj publici.

U Novosadskoj sinagogi, 16. oktobra 2016. odmah na početku, „Hašira“ se predstavila dvema novim kompozicijama, premijerno otpevanim početkom septembra u holu Srpskog narodnog pozorišta za učesnike naučne konferencije

USPEŠNA GODINA – „Hašira“

o klimatskim promenama. Prva, poznata i rado pevana u horskim društvima u Srbiji – *Druga rukovet Stevana Mokranjca* i druga, potpuno različita i po stilu i po vremenu nastanka, poreklom iz pop-rok miljea – *All Bach's Loving* (horska obrada Rajnarda Felinga) pesme „Bitlsa“ (*All My Loving*) bile su dobar i zanimljiv uvod u horski doživljaj. Ređale su se dalje te oktobarske nedeljne večeri (na dan Sukota) poznate melodije, po kojima „Haširu“ već svi znaju, a pravo osveženje doneo je program, u sredini koncerta, mlađih baruhovaca pod suptilnim vođstvom veoma sposobnog i muzikalnog dirigenta Stefana Zekića, koji već 10 godina stoji ispred ovog beogradskog hora. Sjajna mešavina jevrejskih duhovnih i svetovnih melodija „razbijena je“ horskim obradama popularnih pesama (*Aleluja, The Lion Sleeps Tonight, dve afričke melodije*), kao i mini solističkim nastupom predivne sopranistkinje Aleksandre Jovanović iz Beograda. Nakon hora „Braća Baruh“, ponovo se na bini pojavila „Hašira“ sa već proverenim programom koji publika voli – zazvučale su poznate jidiš melodije *Dona, dona*, pa *Tumbalalajka*, španska pesma

Con el vito, zatim jevrejske Ašira lididaj, Jejš ej šam... pa sve do Hava nagile, koja je, nekako, neizostavna kad je u pitanju jevrejska muzika. I ovoga puta hor je na klaviru pratila verna pijanistkinja i autorka nekoliko horskih aranžmana, rađenih upravo za „Haširu“ Julija Bal, a pred ansamblom, koji je donekle obnovljen članstvom, kao i prethodnih 13 godina stoji sigurna Vesna Kesić Krsmanović. Bez velikih iznenađenja došlo se do veselog kraja kada su se horovi udružili, otpevali još dve pesme (dobro znane *Jerušalaim šel zahav* i *Le dor vador*) u kojima su još jednom pevače vodili Stefan Zekić i novosadska dirigentkinja. Pred „Haširom“ je još najmanje jedan nastup do kraja godine – tradicionalni koncert verskih zajednica, koji povezuje različite vere, kulture i melose, a onda je vreme da se proslavi uspešna godina u kojoj je novosadski hor nagrađen pokrajinskom medaljom za očuvanje kulturne baštine (izabran među 22 pojedinca i institucije), zbog čega su posebno ponosni svi njezini članovi, i da se okrenu novim putevima i novim programima.

V. Maletić

KONCERT REJČEL HAJMAN U NOVOSADSKOJ SINAGOGI

Pesme potresnih reči

Stihovi jevrejskih autora, nastali uoči Drugog svetskog rata ili baš u njegovo vreme, duboko su dirnuli publiku u bogomolji dece Izraela

U, za naš grad, neobičnoj, ali odličnoj organizaciji, 13. avgusta je u Novosadskoj sinagogi održan veoma zanimljiv koncert s jevrejskim pesmama iz vremena Holokausta. Hrišćanska adventistička crkva iz Novog Sada uspela je da novosadskoj publici predstavi, nama malo poznatu, američku pevačicu **Rejčel Hajman** (Rachel Hyman), koja je pripremila neobičan program. Uspeli su novosadski adventisti, uz skromnu reklamu, da okupe publiku, istina mahom sastavljenu od svojih vernika i članova jevrejske zajednice, ali i desetina Novosađana zainteresovanih za nešto drugačiji provod nego što je to „laka“ letnja šema, pa je sala Sinagoge bila dobro popunjena, odnosno njen donji, glavni deo. Zamišljen kao upoznavanje publike s pesmama jevrejskih autora, nastalim mahom pred Drugi svetski rat ili baš u njegovo vreme, dakle u godinama koje su bile najteže za evropske Jevreje još od španske inkvizicije – u doba prikrivene i otvorene mržnje prema njima, u godinama Holokausta, program je predstavljao pažljiv izbor melodija s potresnim životnim tekstovima. One su se ovaj put čule u engleskom prepevu, što donekle otupljuje oštrinu njihovog jidiš originala (pogotovo uspavanja *No More Raisins, No More Almonds* kao „nastavak i odgovor“ na čuveniju *Rozhinkes mit Mandlen*), a uz matricu s kompjutera doble su i neki, gotovo, pop preliv. Malo su izgubile od svog autentičnog duha, ali doble su taj produkcijski sloj,

PUBLIKA JE TRAŽILA BIS – Rejčel Hajman sa „Haširom“

tako neophodan modernom slušaocu, koji očekuje više od pevanja a kapela. No, s modernom tehnologijom matrica idu, nažalost, često i moderne teškoće, pa je laptop u jednom trenutku prosto odbio da krene odakle je trebalo. Ali šarmantna Rejčel je vrlo brzo sama rešila nastali problem.

Treba još pohvaliti napor organizatora da se stihovi prevedu na srpski i odštampaju u programske listićima, pa su svi mogli da prate o čemu Rejčel peva. Sve pesme su bile proprije pričom pevačice (uz pomoć simultanog prevodioca) o tome kako su nastale, a zatim i autentičnim fotografijama, s video-bima, iz mračnih godina Nemačke i Evrope, na kojima su se mogli videti porodični portreti iz srećnih dana, zatim mučne slike iz logora i geta i malobrojne prikaze onih koji su preživeli Drugi svetski rat. Bilo je to vreme kada je teško bilo biti Jevrejin, kada „nemaš krila da poletiš... kao lasta – ponosna i slobodna“ (*Dona, dona*). Pevalo se o ukrajinskim partizanima, o braći Bjelski koji su u šumu odveli i spasili preko 1 200 Jevreja, o proleću u getu, o vojnicima iz tresetišta, o čežnji za domovinom i sigurnim mestom...

Program je bio podeljen u dva dela, a između prvog i drugog, kao gost je nastupio hor Jevrejske opštine Novi Sad „Hašira“ sa dirigentkinjom **Vesnom Kesić Krsmanović** i pijanistkinjom **Julijom Bal**. Oni su izveli pet pesama iz svog standardnog repertoara, ali za većinu u publici, ipak, potpuno novih jer je malo ko slušao „Haširu“ pre ove večeri, naravno, izuzev članova JONS-a, najvernije publike novosadskog ansambla. Oduševljeni su bili i oni i Rejčel Hajman, potpuno iznenađena time da u malom Novom Sadu postoji tako ozbiljan ansambel koji se bavi jevrejskom muzikom, u svim njenim izdanjima, pa je izražena je želja za saradjnjom.

Iz drugog dela programa Rejčel Hajman posebno se izdvaja potresan *Kadiš*, otpevan ovog puta na hebrejskom, koji je naročito težinu i snagu dobio upravo zato što je izведен u veličanstvenoj sali Sinagoge.

Publika je, naravno, bila oduševljena, pa je usledio bis s pesmom *Dona, dona*, a pevačici se ovaj put na bini pridružila i „Hašira“, pevajući s njom čuveni napev u refrenu. Usledilo je fotografisanje s horom, publikom, prodaja kompakt diskova i dogовори o budućoj saradnji sa horom „Hašira“.

Vera Maletić

USPEŠNA TURNESA PO JUGOZAPADNOJ POLJSKOJ

Horisti „Hašire“ prvi put su nastupili u za njih nepoznatom akustičkom okruženju

U sklopu niza uspešnih ogledanja na domaćim i inostranim koncertnim scenama Hor „Hašira“, koji već 24. godinu deluje pod patronatom Jevrejske opštine u Novom Sadu, drugi put je pod vođstvom odlučne i autoritativne dirigentkinje **Vesne Kesić Kršmanović**, gostovao u Poljskoj. Posle Krakova (2014), od 22. do 25. septembra 2016. je boravio i u Vroclavu i Opolu, najpre simbolično „zakoračivši“ u Evropsku prestonicu kulture 2016, a potom i dva puta nastupivši u manjem, veoma poznatom univerzitetском i turističkom gradu na reci Odri. Na poziv humanitarne organizacije „Lions Club Opole“ koja je proteklog septembra proslavila dve decenije uspešnog delovanja, naš tridesetočlani hor je mini koncertom uveličao taj događaj, srdačno pozdravljen u modernoj, velikoj koncertnoj dvorani Srednje muzičke škole „Frederik Šopen“. U svakom smislu odličnom inauguracionom predstavljanju u Opolu prethodilo je pomenuto ogledanje u arhitektonski i likovno jedinstvenoj Vroclavskoj sinagogi renoviranoj u „jugendstilu“ 2010. godine. Usledilo je i spontano pevanje na glavnom trgu „Rinek“, ovog nekada pretežno nemačkog grada (Breslaua), sada s većinskim poljskim životljem, ali i s multikulturalnim i multireligijskim obeležjima, o čemu svedoči i njegov izbor za centar evropske kulture u tekućoj godini. Na kraju se, dan kasnije, sve zaokružilo celovečernjim koncertom u veličanstvenoj Župnoj crkvi svetog krsta, grada domaćina.

Bogat i raznovrstan, ozbiljan jednosatni program u punom opolskom glavnom katoličkom zdanju, pratila je prijatna, dužinom i sadr-

Katedrala bila mala

RASPEVANI NOVOSAĐANI – „Hašira“ u Poljskoj

žajem primerena, konferansa na poljskom jeziku. Razumljivo je da je težište bilo na kompozicijama koje pripadaju jevrejskoj liturgijskoj, ali i svetovnoj muzičkoj tradiciji u kojima je ta skrivena dvojnost teško razlučiva, provlačeći se i ostajući prisutna u celom odabranom, tematsko – repertoarskom području. Dobro pripremljena izvođenja plenila su muzikalnošću koja se ogledala u iznijansiranoj agogici i finom dinamičkom spektru, stvarajući raznovrsnu i kompleksnu tonsku sliku, podjednako zanimljivu i oduševljenoj publici i prijatno „iznenađenim“ horistima, koji su prvi put nastupili u takvom katedralnom, u svakom slučaju, nepoznatom akustičkom okruženju. Melodijski bogata muzika **Luisa Levandovskog, Meira Finkelštajna, Nurit Hirš, Karla Dženkinsa, Naomi Šemer, Gila Aldeme, Jonija Rehtera, Rajnharda Felinga, Šeloma Vajsfiša** i drugih autora (izvođenih u originalu ili odgovarajućim transkripcijama), stvarana u duhu popularnih pesama koje se usmenim predanjem prepliću s pisanim tradicijom, ali i s komponovanim ostvarenjima poznatih stvaralaca, kako jednostavnim tako i višeglasnim, čak polifonim

delima, isticala je čas muške, čas ženske horske skupine, dajući, podjednako angažovanim i motivisanim glasovima, uprkos novim prostornim uslovima, stabilnu zvučnu ravnotežu. Male „slobode“ u promenama tempa ili poneka intonativna iskliznuća nisu remetili vajanje fraza i logiku muzičkog toka, da bi srčano potcrtna akcentuacija i ritmička pregnantnost naglašavali duhovitost i šarm numerički folklornog porekla. Prisustvo *Druge rukoveti* (Iz moje domovine) **Stevana Mokranjca** i molitve Oče naš iz **Marinkovićeve Liturgije** doneli su dah rodnog tla, a inspirisani, toplo – osećajni glas **Etel Kočić** u pesmi „L Dor Vador“ i jedan od do sada najlepših solističkih iskaza naše sopranistkinje. Značajan ideo **Julije Bal**, koja je svirala na električnom klaviru u uvodima, prelazima, zaokruženjima i pratnji, kao podrške atmosferi i dinamičkoj uverljivosti, i pored povremenih „talasanja“ između vokalnog i instrumentalnog parta (zbog neadekvatnog položaja električnog klavira s bočne strane od hora), takođe je doprineo upravo dirljivom prijemu „Haširinog“ muziciranja u katedralnom hramu u Opolu.

Marija Adamov

JIM U DANIMA EVROPSKE BAŠTINE 2016

Piše: Vojislava Radovanović

Imalo je šta da se vidi i čuje

Jevrejski istorijski muzej godinama na originalan način daje zapažen doprinos ovoj manifestaciji

Svakog septembra počev od 2002. godine, u organizaciji Ministarstva kulture Republike Srbije i grada Beograda - Sekretarijata za privredu i Sekretarijata za kulturu, u Beogradu se održava velika desetodnevna manifestacija "Dani evropske baštine", posvećena raznim vidovima kulturnog nasleđa u okvirima naše zemlje koji, kao složena celina i u širem kontekstu, imaju mesto u opštekulturnom nasleđu Evrope. Jevrejski istorijski muzej uspešno učestvuje u ovoj Manifestaciji već dugi niz godina (2014. svečano nam je uručena "Zahvalnica Grada Beograda za popularizaciju kulturnog nasleđa u manifestaciji 'Dani evropske baštine'"), pa se i ove godine predstavio javnosti sa čak četiri raznovrsna programa visokog stručnog kvaliteta.

Od 26. septembra u predvorju Muzeja postavljena je mala, veoma zanimljiva multimedijalna izložba "Matilda nije tu", delo srpske i kanadske umetnice jevrejskog porekla **Gabrijele Nikolić**. Tema izložbe je Holokaust. Odlikuje se snažnom simbolikom i obuhvata samo jednu grafiku ogromnih dimenzija, zatim zbirku skulptura u kombinaciji sa originalnim fotografijama članova nekoliko beogradskih jevrejskih porodica - žrtava, i video - performans sa zvučnim efektima. U dogовору са umetnicom, izložba će stajati i u narednim mesecima.

Već sutradan, 27. septembra, Muzej je priredio promociju knjige **Biljane Albahari** "Pregled jevrejske periodike u Srbiji od 1888. do 2015. godine" (opširnije o tome u ovom broju) izdanje Saveza jevrejskih opština Srbije.

PREDAVANJE NA OTVORENOM – Barbara Panić

Dana 29. septembra na istom mestu i u isto vreme, istoričar umetnosti i kustos našeg Muzeja, **Barbara Panić**, održala je izvanredno predavanje "Sefardsko groblje u Beogradu" praćeno bogatom video-prezentacijom. Predstavljavajući kustosa Barbaru Panić brojnoj publici, upravnica Muzeja **Vojislava Radovanović**, potpisnica ovog teksta, skrenula je pažnju prisutnima da će tokom sutrašnjeg dana Muzej, kao nastavak Barbarinog predavanja, organizovati "program uživo" - stručno vođenje po Sefardskom groblju.

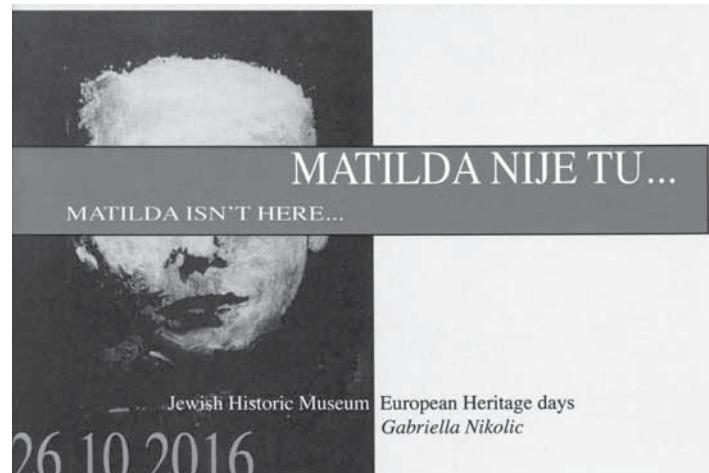
I zaista, 30. septembra, stručna tura po Jevrejskom groblju posle temeljnog i analitičnog predavanja našeg kustosa, pokazala se kao odličan koncept u prikazu pomenute teme. Tura je privukla pažnju većeg broja posetilaca. Bila je dobro osmišljena - dinamična, informativna i zanimljiva.

Zahvaljujemo se gradu Beogradu, Sekretarijatu za privredu i **Nadi Zec - Radosav-Ijević** na odličnoj organizaciji ove velike manifesta-

cije, Jevrejskoj opštini Beograd na gostoprimgstvu, a posebno posetiocima koji su se u svim programima Muzeja odazvali u velikom broju i sa velikom pažnjom.

Kako su ovi programi izgledali može se videti i na sajtu Muzeja www.jimbeograd.org. Na kraju još da ostane zabeleženo i to da je po prvi put povodom "Dani evropske baštine 2016" snimljena i TV emisija „Živeti s nasleđem“. Jedan od priloga, snimljen u Muzeju, bio je posvećen istaknutim predstvincima jevrejske kulturne baštine u Srbiji, o kojima je govorila upravnica Jevrejskog istorijskog muzeja. Emisija je prikazana 10. oktobra na Drugom programu RTS.

MATILDA NIJE TU – plakat multimedijalne izložbe

IZRAELSKA (NE)PRILIKA

Kako je tinejdžer podelio zemljake

JEDNI GA OSUĐUJU, DRUGI BRANE – devetnaestogodišnji narednik Elor Azarija (drugi zdesna)

Na vojnom суду у Израелу у току је суђење које је дубински пodelilo државу. Иако је рећ о суђењу тек деветнаестогодишњем израелском нaredнику, заправо је рећ о процесу у чијем је сredištu израелска војска, односно младе жене и муšкарци које држава стavlja у službu заштите грађана и одржавања готово педесетогодишње окупације.

На оптуžеничкој клупи пред војним судом налази се млади ренрут оптуžен за убиство. У марту ове године, нaredник Elor Azarija је из близине испалio један метак у главу палестинског нападаča. Нападаč је у том тренутку већ био onesposobljen и ранjen, лежао је на поду након што је ноžем насрнуо на израелске војнике, пиše "Washington Post".

Da li je razlog mržnja ili samoodbrana?

Ova verzija догађаја nije nimalo спорна. Пucnjava је, пиše "Washington Post", који је objавио снимак, snimljena mobilним телефоном. Video исеčак убиства послат је израелској организацији за лудска

права "B'Tselem" која га је проследила медijima.

Dvojica Palestinaca ноžевима су 24. марта напали израелске војнике на једној од војних контролних тачака, постављених за заштиту 850 јеврејских становника који живе у srcu старог града Hebrona окруžени са 200 000 Palestinaca. Израелске снаге су мунјевито реаговале.

Оба муšкарца су upucana, а један од њих, Ramzi, одмах је preminuo. На снимку је видljivo како се глава и рука другог нападаča, Abdula Fataha al-Šarifa, лагано померaju.

Niko nije reagovao na pucanj

На снимку се потом види како Azarija са рамена скida pušku и puca у Šarifa. За то време, у njihovoј neposrednoj близини стajalo је око десетак војника, службеника, лекара и других људи. Mnogi су касније приметили како нико од њих није reagovao на pucanj. Jednostavno су nastavili са svoјим posлом.

Mnogi Izraelci i Palestinci верују како је тај video снимак једини разлог zbog kog је дошло до суђења деветнаestogodišnjem

Izraelski војник, готово деčак, оптуžен је за убиство јер је pucao je u ranjenog терористу који је беспомоћно лежао на земљи. Sud ће рећи своје, међутим, јавно мnenje је већ presudilo

Azariji. Главно пitanje у судници glasi: Заšto је Azarija ustrelio Abdula Fataha al-Šarifa u главу? Да ли је главни razlog убиства mržnja ili samoodbrana?

Sa druge стране, mnogi Izraelci povlače пitanje зашто је uopšte дошло до суђења, smatruјући да Elora Azariju zbog ovog убиства треба одlikovati или у најгорем случају, eventualno казнити.

"Teroriste treba ubijati"

"Teroriste treba ubijati", izjavio је Uzi Dajan, general izraelske војске који је сведочио у корист Azarije. Dajan је objasnio да је он, dok је služio као заповедник деведесет година, dozvoljavao ubijanje терориста, чак и kad nisu представљали neposrednu opasnost.

Izraelski institut демократије и Univerzitet u Tel Avivu прошлог meseca su objavili istraživanje које је pokazalo да 47 posto јеврејских Izraelaca подрžava ubijanje терориста који нападају Јевреје на licu mesta, "čak i ako су нападаči uhapšeni i ne представљају trenutnu opasnost".

Подршка ubijanju терориста највећа је међу младим и religioznim Izraelcima. Njih 45 posto је казало да bi takve терористе trebalo пропустити vlastima. Izraelski ministar obrane je nakon incidenta izjavio da Azarijin postupak представља teški prekršaj војних vrednosti i etičkog kodeksa.

Ali, ne slažu se baš svi sa tom ocenom. Nakon Azarijinog hapšenja, glavni trg u Tel Avivu bio je preplavljen hiljadama ljudi koji su došli da izraze podršku Azariji i njegovoj porodici.

"Terorista je bio živ i morao je da umre"

Major Tom Naman koji je u trenutku incidenta bio Aziarijin zapovednik, u svom svedočenju je rekao da ga je Azarija odmah nakon pucnjave obavestio da je "terorista bio živ i da je morao da umre". Naman je rekao i da je mesto na kom se dogodio napad bilo osigurano i da su napadači bili "neutralizovani" i da nisu predstavljali nikakvu opasnost. "Bio sam ljut što se pucnjava dogodila bez mog odobrenja."

Azarija je malo promenio priču

U prvom ispitivanju, Azarija nije rekao da se plašio noža ili

eksplozivne naprave. Nakon svjedočenja, Naman je primio gomilu ljutitih telefonskih poziva, a na društvenim mrežama prozvan je izdajicom.

Nakon razgovora sa prvim nadređenim, Azariju je ispitalo viši oficir, Dejvid Šapira. "Pitao sam ga zašto je pucao. Upitao sam Elora: Stajao si u blizini. Zašto nisi nogom odgurnuo nož? On mi je odgovorio: Osećao sam da sam u opasnosti."

Rekao sam mu da nemam osećaj da mi govori istinu, jer je nakon incidenta svom zapovedniku rekao nešto drugo. Na to je začutao. Šapira je objasnio da u tom razgovoru Elor nije spomenuo nikakav strah od bombe, samo od noža koji se nalazio blizu teroriste.

Sa druge strane, advokati odbrane su tvrdili da je njihov klijent pucao u napadača jer se plašio skrivene bombe, a ne noža. U korist optuženika svedočilo je nekoliko visokih vojnih oficira. Jedan od njih, Zakai, je izjavio kako je

pogledao video isečak i rekao kako smatra da je Azirijin potez smiren i promišljen. "Prepostavljam da je bio zabrinut zbog eksplozivne naprave", izjavio je.

General Deni Biton u svom svedočenju rekao: "Ako vojnik ubije bez ikakvog razloga, treba da ide u zatvor. Ali u ovom slučaju, ne slažem se sa tužiocima".

Biton je tužiocima odgovorio protivpitanjem: "Treba li svaki vojnik u borbu da ide sa advokatom?", napadnuvši tužilaštvo da na ovaj način, ispitivanjem delovanja vojnika na terenu, "kastriraju vojsku".

"Na ovom suđenju ne postoji osoba koja ne laže i to je tužno", rekao je.

Novi ministar obrane Avigdor Liberman u septembru je rekao da Izrael mora da podrži svoje vojnike pa čak i kad pogreše. "Govorimo o osamnaestogodišnjacima i devetnaestogodišnjacima", izjavio je.

(*Telegram.hr. 8. novembar 2016.*)

ČESTITKE

Aleksandar Karađorđević

Poštovani doktore Fuks,

Uoči velikog praznika Roš Hašana želim da uputim Vama i svim pripadnicima jevrejskih opština Srbije srdačne čestitke sa željama za dobru i uspešnu godinu.

Neka nas ovaj dan sećanja sve nadahne da u sebi sagledamo šta smo uradili prethodne godine i preispitamo svoja dela, da ozbiljno razmislimo o životu i onome što on nosi, molimo za oproštaj za ono što smo možda zgrešili i nastojimo da budemo bolji.

Od srca želim mirnu, uspešnu i blagoslovenu godinu Vama i Vašoj porodici, i svim pripadnicima jevrejskih opština Srbije uz radosan usklik „Šana tova“!

S poštovanjem,

Nj. K. V. prestolonaslednik Aleksandar

Dr Mileta Radojević

Poštovani gospodine Fuks,

Povodom Roš Ašane i predstojećih praznika, Vama i svim pripadnicima Jevrejske zajednice srdačno želim uspešnu Novu godinu. Dani sećanja, kajanja i duhovne obnove su nepresušni izvor duhovne snage i radoći vekovima. Duhovna snaga Jevreja trajno je uzidana u temelje svetske civilizacije i kulture, kao i duhovne i kulturne temelje Srbije.

Neka naredna godina donese obilje novih plodova i svake radoći u Jevrejskoj zajednici, a takođe i nastavak i unapređenje dobrih odnosa sa svim ljudima dobre volje u našoj Republici.

Šana tova!

Republika Srbija, Ministarstvo pravde – Uprava za saradnju s crkvama i verskim zajednicama

V. D. direktor
dr Mileta Radojević.

KONCERT JEVREJSKOG KAMERNOG ORKESTRA U SEGEDINU

Piše: Snežana Nikolajević

Ubedljivo, precizno, muzikalno

Jedan od naših najagilnijih kamernih muzičara, violončelista **Ladislav Mezei**, profesor Kamerne muzike na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, vredan i pouzdan saradnik mnogih kamernih ansambala, kamernih i simfonijskih orkestara, koji se povremeno pojavljuje i u solističkim ulogama, osnovao je pre pet godina Jevrejski kamerni orkestar. Okupio je u njemu svoje studente i kolege oko jednog jednostavnog i jasnog programskog koncepta: na koncertima, shodno svom nazivu, orkestar uvek ima bar jedno delo jevrejskog kompozitora ili, pak, jevrejskog solistu – uz ostala dela iz širokog stilskog raspona kamerne muzike. Tako je bio koncipiran i program koji je početkom oktobra orkestar održao u Segedinu u Novoj sinagogi, u okviru Festivala jevrejske muzike - **Malerov Klavirski kvartet, Jevrejska svita Aleksandra Vujića**, Prvi koncert groso **Erneska Bloha i Bahov Koncert za klavir i gudački orkestar d-moll**. Reč je o festivalu koji postoji već 12 godina – što znači da je stekao i određeni ugled – i koji okuplja većinom jevrejske muzičare, ponajviše iz Mađarske, Srbije i okolinih država i područja.

Bio je to svojevrsan napor za muzičare – poći ujutru iz Beograda, sakupiti neke članove orkestar u Zrenjaninu, doći posle dugog puta u Segedin, posle ručka, koji

su priredili organizatori i domaćini, otići na probu, u veoma hladnoj Sinagogi odsvirati koncert i vratiti se u ranim jutarnjim časovima u Beograd. Međutim, fina, prijatna, relaksirana atmosfera koja je bila prisutna tokom celog puta – a, rekli bismo, karakteristična za ovaj ansambl – doprinela je da program bude izведен lako, ubedljivo, precizno i muzikalno.

Značajnu ulogu u svemu tome ima dirigent **Stefan Zekić**, koji lepo gradi karijeru unapređujući svoje znanje stalno novim iskuštvima u horskom, operskom i orkestarskom dirigovanju. Diriguje Jevrejskim kamernim orkestrom od njegovog osnivanja. Iako mlad, Zekić je dirigent preciznog gesta, sa smisлом za vođenje i oblikovanje velikih dinamičkih i formalnih celina i to se ponajviše ispoljilo u

Blohovom Koncertu grosu, delu neobaroknog stila i u Jevrejskom diptihu Aleksandra Vujića, delu koje je vešto napisano, bazirano na jevrejskim napevima, a u kome je solističku deonicu lepim, punim tonom izneo Ladislav Mezei.

U Bahovom Koncertu kao solista nastupio je pijanista **Ištván Sekelji**, profesor iz Valensije, forisajući veoma brza tempa okvirnih stavova, što je, naročito u prvom stavu, dovodilo do nejasnih fraza i artikulacije. Mnogo je ubedljiviji bio u kamernoj ulozi u Klavirskom kvartetu **Gustava Malera**, u kome su muzičari ostvarili fini dijalog, lepe zasvođene linije i zaokruženu formu. Izuzetna akustika Segebinske sinagoge doprinela je da se ostvari odlična ukupna zvučna slika i prisna komunikacija sa publikom.

LICA I DOGAĐAJI • BEOGRAD

Rezultati izbora u JOB-u

Na izborima održanim u nedelju 20. novembra 2016. godine, izglasano je:

Za predsednika Jevrejske opštine Beograd izabran je **Jakob Salom**.

Za članove Veća Jevrejske opštine Beograd, izabrani su: **Miroslav Grinvald, doc. dr Haris Dajč, dr Biljana Kohen, Danilo Medić, Liza Rojnik, Svetlana Bojović, Bojan Ratković i Slobodan Kon**

Za Nadzorni odbor Jevrejske opštine Beograd izabrani su: **Marko Polak, doc. dr Dejan Popov, dr Jasna Pecarski, Maša Mitić Đurišić i Jovan Krstić**

EVROPSKI DAN JEVREJSKE KULTURE

Piše: Branka Cvejić-Mezei

Deset godina kulturnog prepoznavanja kroz muziku

Da li su JOB i SJOS svesni umetničkog bogatstva koje, u današnjim teškim vremenima za kulturu i njeno očuvanje, imaju nadohvat ruke?

Usredini gde se tradicije lako zaboravljaju i gube, malo čudo muzike odigralo se već deseti put na inicijativu i upornost B'nei b'rít lože Srbije, producebnta događaja Branka Šnapa i kompletног muzičkog korpusa JOB-a i SJOS-a, Jevrejskog kamernog orkestra i Hora srpsko-jevrejskog pevačkog društva "Braća Baruh".

Svestan važnosti ovog koncerta, njegove umetničke i društvene poruke, Umetnički savet ovog događaja zakoračio je smelije u odabir programa, opredelivši se za ozbiljniji i premijerni vid muzičke komunikacije, koristivši do maksimuma potencijal Kamernog orkestra i Hora sa jevrejskim i srpskim autorima i njihovim viđenjima bogate jevrejske tematike.

Pored izvođački veoma zahtevnog koncerta grossa, velikog kompozitora e. Bloha, gde je Kamerni orkestar iskazao svoj neosporni kapacitet za ozbiljne muzičke poduhvate i homogenost zvuka svojstvenu gudačkim instrumentima, još jedan muzički velikan, ali sada baroka, G. F. Hendl, bio je zastupljen izuzetno izvedenom arijom iz oratorijuma

"Samson" u interpretaciji baritona Vuka Zekića.

Ostale kompozicije pripadale su kompozitorima i dugogodišnjim saradnicima Hora "Braća Baruh", Aleksandru Vujiću, dirigentu, kompozitoru, pijanistu koji je do tančina proniknuo u "Jevrejskom diptihu" duhovni i razigrani svet jevrejske muzike, a solista na violončelu Ladislav Mezei, prelepim tonom i nadahnutim izrazom dočarao svet svog naroda.

Aleksandar Simić, kompozitor i pijanista, pripadnik mlađe generacije istinskih zaljubljenika u iskrene duhovne i religijske teme čovečanstva od tamnog "Kadiša" u izvođenju Stefana Zekića, baritona i dirigenta celog koncerta, doveo nas je do vrhunca i radosti prave muzičke gozbe u finalu "Priče o Josifu", delu koje je napisano u čast obeležavanja 90 godina postojanja sinagoge "Sukat šalom".

Objedinjeni u moćnom zvuku radosti muziciranja i savladavanju velikih gradacija, Hor i Orkestar su ukazali na sve karakteristike svog kvaliteta u najraznovrsnijim mogućnostima koje stoje zacrtane u umetničkim planovima Srpsko-jevrejskog pevačkog društva "Braća Baruh" i Jevrejskog kamernog orkestra.

Za nesumnjivi uspeh ovog koncerta svakako treba spomenuti suvereno i iskustvom nadareno dirigovanje Stefana Zekića, njegovu poletnu mladalačku energiju i sposobnost da okupi članove ansambla na istom plemenitom zadatku.

Da li su JOB i SJOS svesni umetničkog bogatstva koje imaju nadohvat ruke u današnjim teškim vremenima za kulturu i njeno očuvanje?

Mi smo uvek tu! Ne zaboravite nas!

(Autorka je predsednica Hora "Braća Baruh")

I za „Jevrejski pregled“ važi ona:
„Koliko para, toliko muzike“. Mislite na to!

SEĆANJA

Piše: Svetlana Đurić

Uneskova "beogradska četvorka"

Tih dana od septembra do novembra 1980. za Unesko je prvi put uključena rasveta Velike sale "Sava" centra, a Beograd je bio svojevrsni centar sveta

Kada je 1946. neposredno po završetku II svetskog rata, osnovana specijalizovana organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu, tadašnja Jugoslavija bila je jedna od osnivača organizacije. Intelektualci i veoma ugledni ljudi iz čitavog sveta okupili su se oko zajedničkog poimanja najvažnijeg zadatka te organizacije, uz moto da „Rat nastaje u glavama ljudi, pa stoga u glavama ljudi treba graditi mir“...

Značenje članstva u organizaciji bivalo je u najboljem smislu afirmisano u periodu raspada kolonijalne vlasti evropskih zemalja i nastanka novih nezavisnih država, naročito u Africi, Okeaniji...

Dragoljub Najman, Uneskov "kardinal Rišelje"

Od polovine šezdesetih do druge polovine sedamdesetih godina dvadesetog veka broj novih država članica rastao je od jedne Generalne konferencije do druge, kao pečurke posle kiše. Kao sedmi po redu generalni direktor Uneska, godine 1974. na čelo organizacije došao je i prvi predstavnik Afrike, Senegalac **Amadu Mahtar M'Bo**. Upravo u to vreme tradicionalnim sektorima nadležnim za obrazovanje (E), nauku (S), kulturu (C), dodaju se novi sektori: za komunikacije i informacije, biblioteke i arhive i jedan sveobu-

Dragoljub Najman

hvatni sektor, prečutno nadređen svim ostalim sektorima – Sektor za razvoj i saradnju sa državama članicama. Uspostavljanje takvog novog sektora nesumnjivo se nametnulo kao neophodno u situaciji ogromnog porasta broja država članica. Na čelu tog sektora, baš u tom prvom višegodišnjem periodu bio je pomoćnik generalnog direktora **Dragoljub Najman**, sin poznatog beogradskog arhitekte **Josifa Najmana** i spisateljice **Julije Najman** rođene **Klopfer**. Najman je bio dobar poznavalac Uneska i geopolitičkog konteksta u kom je Organizacija u tom periodu funkcionalisala. Bio je izuzetno uvažavan i, verovatno ne bez razloga, smatran nekom vrstom Uneskovog „kardinala Rišeljea“. Kako je upravo u tom periodu uspostavljena Lista svetske kulturne Baštine, za koju je tadašnja Jugoslavija veoma spremno i dobro dokumentovano kandidovala značajne spomenike sopstvene kulture, Najman je bio na pravom mestu i u prilici da pomogne i doprinese tome da se među prvima na toj listi nađu Ras sa Sopoćanima, manastir Studenica i konačno kompleks manastira Dečani koji se od 2006. godine nalazi na listi ugroženih spomenika

svetske kulturne baštine (kao spomenik srpske kulture koji se nalazi na teritoriji Kosova). Po završetku svoje profesionalne karijere u samom sekretarijatu Uneska, Najman je od 2001. bio ambasador naše zemlje pri Unesku.

Osmeh za podstrek – Leon Davičo

Nije Dragoljub Najman bio jedini ugledan predstavnik Jugoslavije u Unesku u tom periodu. U poređenju sa drugim zemljama, a imajući u vidu ograničenu kvotu kojom je zemlja (u zavisnosti od svoje kotizacije itd.) raspolagala – Jugoslavija je, može se reći, optimalno iskoristila svoje šanse.

Leon Davičo

U tom periodu je, sa izvesnim prekidima (kada je odlazio da radi u svojoj omiljenoj organizaciji – Unicefu), na čelu Uneskove službe za obaveštavanje javnosti bio poznati beogradski novinar **Leon (Loni) Davičo**, između ostalog osnivač i prvi glavni urednik lista „Politika Ekspres“. Davičo je u Unesku bio neverovatno poštovan i omiljen. Umeo je sa saradnicima

i znao kako da ih motiviše i da im da neophodnu injekciju dodatne energije tokom dugih sati noćnog rada, naročito u jeku višenedeljnih zasedanja Generalne konferencije. Stoga je jedan njegov osmeh bio dovoljan da već izmoreni autori informacija, daktilografi i prevodioci zavrnu rukave i udarnički odrade svoj posao.

Svojim testamentom je Loni Davičo svoje zapise, fotografije i uspomene na susrete sa značajnim ljudima svog vremena, uključujući i originalne portrete svojih predača, zaveštao jevrejskoj zajednici Srbije. Jedan deo te dragocene građe već je i fizički uručen Jevrejskom istorijskom muzeju, zajedno sa digitalnim snimcima celokupne njegove zaostavštine.

Deleon i Matić

Treći član takozvane „beogradske četvorke“ bio je **Ašer Deleon**, od prve polovine šezdesetih izvršni sekretar Uneskove radne grupe za novi pristup obrazovanju. Rezultati rada ove grupe uglednih stručnjaka prvi put su objavljeni 1972, a drugo, dopunjeno izdanje knjige pod neizmenjenim naslovom „Učiti za život“ (Learning to be) izašlo je 2013. U drugoj polovini sedamdesetih Deleon je kao specijalni Uneskov savetnik za obrazovanje radio pri vladu Indije.

Četvrtog funkcionera Uneske tih godina, čijeg imena doduše nema u arhivima ovdašnje jevrejske

ske zajednice, ali ga ipak valja pomenući, bio je Beograđanin **Lule Matić**, rukovodilac Odeljenja za saradnju s nacionalnim komisijama za Unesco, organizaciono smeštenim u Sektor za saradnju s državama članicama Dragoljuba Najmana.

Ašer Deleon

Jugoslavija je u to vreme, zahvaljujući i svojim predstavnicima u samom sekretarijatu Uneska bila jedna od najaktivnijih država članica. Možda najaktivnija posle Francuske u kojoj se nalazi sedište Organizacije i Kanade. U prilog takvom statusu išla je i činjenica da se na teritoriju te zemlje bez ikakvih primisli bili spremni doći i oni sa Zapada i oni sa Istoka, a ogroman broj novih članica, iz bloka nesvrstanih, osećao se

ovde najpriyatnije. Gotovo svake sedmice bili smo domaćini nekog ekspertske skupa. U tek izgrađenom Sava centru, kao prva konferencija posle istorijskog KEBSa, održana je u septembru 1978. II ministarska konferencija o nauci i tehnologiji Evrope i Severne Amerike (MINESPOL II). Od ukupno 38 do sada održanih zasedanja Generalne konferencije samo sedam je održano van sedišta Organizacije u Parizu. Od tih sedam jedna je održana u Beogradu, kao prva konferencija u tek izgrađenom većem objektu Sava centra, od septembra do novembra 1980. Tih dana je Beograd bio svojevrstan centar sveta. Svakog minuta je na surčinski aerodrom sletao neki specijalni avion: političari, naučnici... aktuelni dobitnici Nobelove nagrade... malo je nedostajalo da im se pri-druži i papa Vojtila...

Možda u to vreme, zauzeti nekim drugim stvarima, nismo o tome na ovaj način razmišljali. Iz današnje perspektive nam se dosta prirodno nameće razmišljanje o tome koliko su takvom ugledu i ulozi zemlje u okviru Organizacije, zahvaljujući svom ličnom ugledu i uticaju (ali i funkcijama koje su obavljali) doprineli i oni pojedinci kojima posvećujemo ove redove.

(Autorka je bila izvršni sekretar konferencije MINESPOL II i član sekretarijata jugoslovenske delegacije na beogradskom zasedanju Generalne konferencije koja je brojala više od sto članova.

LICA I DOGAĐAJI • SUBOTICA

Koncert Isaka Ištvana Sekeljija u Segedinu

U velelepnoj novoj sinagogi u Segedinu, čija rekonstrukcija još traje, povodom 12. jesenjeg jevrejskog kulturnog festivala, u sredu, 5. oktobra nastupio je pijanista **Isak Ištvan Sekelj**, Somborac, već 12 godina sa porodicom nastanjen u Španiji. Bilo je to nesvakidašnje koncertno veče u kojem je ovaj umetnik izveo balade Lista i Šopena.

Nakon zapaženog nastupa Isaka Sekelja, sutradan se segedinskoj publici u novoj sinagogi predstavio Jevrejski kamerni orkestar iz Beograda.

Pod dirigentskom palicom **Stefana Zekića**, ovi vr-sni muzičari su izvodili dela Lista, **Aleksandra Vujića**, J. S. Baha, G. Malera i Ernesta Blocha. Solista, pijanista Isak Sekelj i ovoga puta je bio na visini zadatka brilijantno izvodeći kompozicije Baha.

A. Sekelj

"BISERI" MEĐUNARODNE POLITIKE

Piše: Svetlana Đurić

Uneskov Komitet za svetsku baštinu doneo je rezoluciju u kojoj ignoriše vezu Jevreja i hrišćana sa Brdom Hrama u Jerusalimu za koje koristi samo arapski naziv

Organizacija UN za obrazovanje, nauku i kulturu trenutno ima 195 država članica. Ona funkcioniše kroz svoja ključna radna tela: Generalnu konferenciju, koja se sastaje svake druge godine, i Izvršni odbor koji broji 58 članova. Na svakom zasedanju Generalne konferencije se tajnim glasanjem bira polovina članova Odbora i njihov mandat traje četiri godine. Srbija je u ovom sastavu Izvršnog odbora u periodu od 2015. do 2019. godine.

Izvršni odbor se sastaje dva puta godišnje, a najvažniji njegov zadatak je da priprema naredno zasedanje Generalne konferencije. Na svojoj 199. sednici, održanoj u aprilu i maju 2016. Izvršni odbor je, u skladu sa svojim poslovnikom, na predlog grupe država članica: Alžira, Egipta, Libana, Maroka, Omana, Katara i Sudana, razmatrao i usvojio nekoliko tekstova koji se odnose na Izrael, Palestinu, Jerusalim... Predlozi tih tekstova su najverovatnije podneti na arapskom kao jednom od zvaničnih jezika Uneska. Ono što je, dakle, bilo dostupno medijima predstavlja zvanični prevod Uneskovih prevodilaca sa arapskog na engleski, odnosno francuski. Imajući te dve, u osnovi lingvističke, činjenice u vidu, ne čudi previše to što se određene istorijske tačke i celine Jerusalima pominju isključivo imenima koja imaju u arapskoj tradiciji.

Srbija, iz razloga koji nisu bez osnova, izbegla je da prisu-

Politizacija Uneska

OTKUD ONI TU – Jevreji pred Zidom plača

stvuje tom delu zasedanja. Jedan broj članica Odbora, prisutnih na tom delu zasedanja, podržao je predloge tih tekstova, opet iz njima logičnih razloga. Da bi ovi tako podržani tekstovi zaista postali tekst rezolucije Organizacije UN za obrazovanje, nauku i kulturu neophodno je da ih usvoji Generalna konferencija na svom zasedanju koje će biti održano na jesen 2017. godine. U međuvremenu, različite države članice, međunarodne organizacije, religijski centri i verski vođe, nevladine organizacije, a pre svega svetski centri moći, onoliko koliko je to u sferi njihovih celokupnih interesa, lobiraju za svoje verzije tih tekstova. Kako će ta rezolucija konačno izgledati kada i ako bude usvojena – to trenutno niko ne može da predviđa.

U potpunosti je razumljiv politički i civilizacijski značaj koji tom skupu tekstova pridaže zvanični Izrael. Razumljiva je i brza, oštra reakcija izraelskih političara. Razumljiva i

neophodna. Jasno je, takođe da hrišćanski religijski centri nisu mogli da ne reaguju. Na samom zasedanju Generalne konferencije podneti predlozi tekstova, a to važi za sve predloge, pretrpeće najrazličitije moguće izmene. Pitaće se, dabome, velike svetske sile, uticajne grupe zemalja, mnogo toga će zavisiti od kursa međunarodne politike SAD i Rusije i njihovih međusobnih odnosa, od situacije i sukoba na Bliskom istoku i prelamanja uticaja trećih zemalja u tim sukobima, od političke situacije u Turskoj, Egiptu i mnogim drugim zemljama...

Budući da je prevashodni zadatak i Izvršnog odbora i Generalne konferencije da se bave svojim programskim zadacima koji proizlaze iz srednjoročnih i dugoročnih planova Organizacije, političke rezolucije poput ove neretko bivaju samo instrumenti dodatne politizacije Uneska zarađ, neretko, nekih sasvim drugih ciljeva.

Politicacija Uneska, kao i svih ostalih organizacija i agencija UN ne postoji od juče. Države članice uveliko su navikle na tu vrstu pritisaka i "političkih igara" i znaju šta je u takvim situacijama zadatak njihovih diplomata i ostalih predstavnika.

Setimo se samo kolika se prašina u ovdašnjim medijima digla kada je Izvršni odbor Uneske usvojio predlog rezolucije o statusu Kosova u Organizaciji. Autor ovih redova i tada je upozorila "sačekajte zasedanje Generalne konferencije", znajući da pre toga ništa nije konačno i da se nikakva rezolucija Uneska ne može donositi sem na zasedanju Generalne konferencije. Na listi država članica se Kosovo ni dan danas ne nalazi. Postoji, međutim, na Listi svetske kulturne baštine, spisak kulturnog blaga Srbije koje se nalazi na teritoriji Kosova, od kojih je kompleks manastira Dečani obeležen crvenim znakom, kao ugrožena kulturna baština.

Izraelski premijer Benjamin Netanjahu o rezoluciji

Povodom sramotne rezolucije Uneske u kojoj negira bilo kakvu vezu Jevreja sa lokalitetima Rahelinog groba, groba patrijarha (u kojem su pokopani Abraham, Isak i Jakov, te Sara, Rebeka i Lea) i Brda Hrama i navodi da su navedeni lokaliteti sastavni dio Palestine nazivajući ih isključivo arapskim nazivima, oglasio se izraelski premijer:

- Teatarapsurda u Unesku nastavlja se ovom najbizarnijom odlukom do sada u kojoj se tvrdi da izraelski narod nema nikavu vezu sa Brdom Hrama i Zapadnim zidom. Očigledno je da članovi Uneska nikada nisu čitali Bibliju, ali ja im preporučujem da posete slavoluk cara Titusa u Rimu gde mogu videti šta su Rimljani doneli u Rim nakon što su srušili i opljačkali Hram u Jerusalimu. Na tom je slavoluku uklesana sedmokraka menora koja je tada bila, a još je i danas, simbol jevrejskog naroda i zemlje. Oni će na to sigurno reći da je car Titus bio deo cionističke propagande. Reći da Izrael nema vezu sa Brdom Hrama i Zapadnim zidom jednako je tome da kažete da Kinezi nemaju vezu sa Kineskim zidom ili da Egipćani nemaju vezu sa piramidama. Ovom apsurdnom odlukom Unesco je izgubio i ono malo legitimnosti koju je imao. Ipak, vjerujem da će na kraju istorijska istina prevagnuti – rekao je Netanjahu

Takođe, Rezolucija naziva Izrael „okupatorskom silom“, osuđuje izraelsku „agresiju“, tvrdi da Izraelci uništavaju muslimanska sveta mesta i poziva Izrael da ukine sve mere kojima ograničava verske slobode muslimana i njihov pristup svetim lokalitetima.

LICA I DOGAĐAJI • BEOGRAD

Predavanje američkog ambasadora

U četvrtak 10. novembra, dan nakon predsedničkih izbora u SAD, Jevrejska opština Beograd je imala čast i privilegiju da ugosti ambasadora SAD u Srbiji Kajla Skota, a tom događaju prisustvovao je veliki broj gostiju među kojima su bili: pop-

tredsednik Skupštine Republike Srbije dr Vladimir Marinković, direktor agencije za restituciju Strahinja Sekulić, zamenik direktora agencije za restituciju, Branko Lakić, izvršni direktor aerodroma Nikola Tesle i predsednik Izraelske privredne asocijacije u Srbiji Zoran Stojković.

Uvodnu reč i pozdrav za ambasadora uputio je menadžer JOB Danijel Bogunović, a nakon njega prisutnima se obratio predsednik JOB Jakob Salom zahvalivši agenciji za restituciju i ambasadi SAD u Srbiji na ogromnom doprinosu u Donošenju Zakona o otklanjanju posledica oduzimanja imovine žrtava Holokausta koja nemaju živih zakonskih naslednika. Tema predavanje ambasador Skota bila je odnosi Srbije i SAD u kojem je vrlo afirmativno govorio o našoj zemlji. Takođe se osvrnuo na odnose između SAD i Izraela, gde je jasno napomenuo da će država Izrael uvek imati snažnu podršku SAD. Nakon predavanja prisutni su postavljali pitanja na koja je ambasador je vrlo strpljivo odgovarao.

Po predavanju prisutnima se obratio Strahinja Sekulić, koji je istakao da poslednje dve godine JOB i Agencija na čijem je čelu imaju izuzetnu saradnju, koja je rezultirala povratkom veoma vredne imovine Jevrejskoj opštini Beograd, kao i doношењем zakona o otklanjanju posledica Holokausta.

SEĆANJE NA JEVREJE DONJEG MIHOLJCA

Piše: Mirjana Bakić

Knjiga spala na tri slova

Od 826 donjomiholjačkih Jevreja iz rata se vratilo njih troje

Slavonski gradić Donji Miholjac, Osječko-baranjska županija, nedaleko mađarske granice, postao je domom Jevreja proteranih iz te zemlje. Pre Drugog svetskog rata u njemu ih je živelo 826, a nakon rata vratila su se samo trojica: **Josip Polgar, Karol Glasner i Lavoslav Ehrlich**.

Porodica Polgar bila je vrlo imućna. Pre rata posedovali su pletački obrt, mlin, bioskop i restoran. Pošteni i vredni ljudi, mahom pogubljeni 1942. godine u Jasenovcu i Aušvicu. Jedan od braće Polgar otišao je pre rata u Izrael. Takođe, ni **Ivan Polgar** nije bio u nacističkim koncentracionim logorima. Preživeo je rat, oženio se Hrvaticom i do smrti živeo u Slavonskom Brodu. Jedini koji je od Polgarovih preživeo Aušvic bio je **Josip**, koji se vratio u Donji Miholjac, gde je, ostavši bez supruge i dvojice sinova, zasnovao novu porodicu. Umro je 1974. godine.

Logor Nerato, Italija, jesen 1941.

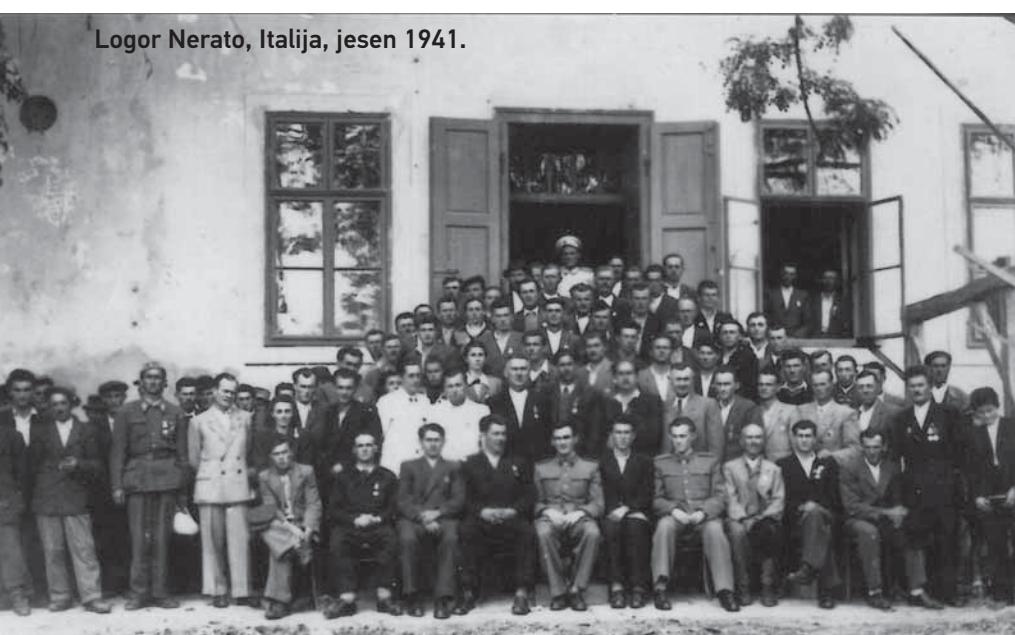
Porodica Glasner

Njegov nećak **Zvonko Lang**, preživeo je rat, učestvovao je u narodno-oslobodilačkoj borbi od 1941. godine, a posle rata emigrirao je u Izrael, gde je preminuo od srčanih tegoba.

Karol Glasner vratio se sam. Niko iz njegove velike familije nije preživeo. Pre rata imali su radio-nicu za bojenje platna. **Bernard Glasner**, Karolov otac, izgradio je „Obrtnički dom“, koji i danas služi svojoj nameni. Nije se vratio,

kao što se nisu vratile ni porodice **Spicer, Frajling i Vajs**, trgovci po zanimanju, te dr **Kiršner** i njegova supruga koja je bila zubarka. Svi su pogubljeni u Auschwitzu.

Treći koji se vratio iz logora, ali italijanskog, bio je moj otac **Lavoslav Erlih**, rođen 10. oktobra 1916. u Donjem Miholjcu. Njegovi su se roditelji doselili iz Mađarske. Moj deda, a njegov otac, **Hermann Erlih**, rođen je u Šiklošu, a moja baka **Malvina** u Pečuhu. Oni su najverovatnije poreklom iz okoline Kelna. Moj tata je imao tri brata i jednu sestru. Svi su, osim njega, stradali u logoru. Tata je učio za trgovca u Ilok u kod familije Štern, koja se pre rata odselila u Izrael. Moj se otac tada zaposlio u Zagrebu. U letu 1941. godine svi su Jevreji bili isterani iz svojih kuća i stanova. Za razliku od ostale rodbine, tata je imao sreće, budući da mu je jedan Slovenac prodao lažnu propusnicu za Italiju. Na dan bega morao je doći u ponoc na glavnu železničku stanicu, gde su ga, uz još nekoliko ljudi, smestili u kupe na kraju kompozicije. Nakon pola sata krenuli su prema Italiji.

Herman Erlih

Dva dana su, bez hrane i vode, putovali do Rima. Tek tamo su dobili vodu i malo hrane. Nastavili su put do juga Italije. Smestili su ih u logor „Nereto“. U tom logoru dobro su živeli godinu dana, dok nisu došli nemački vojnici. Moj otac je tada pobegao u selo udaljeno 20

kilometara od logora, gde ga je prihvatile jedna porodica. Na putu do sela čuo je kako nemački bombarderi sravnjuju logor sa zemljom. To bombardovanje najverovatnije nikao u logoru nije preživeo. Godine 1944. italijanski partizani su ga prevezli preko Jadranskog mora. Priključio se partizanima u Donjem Lapcu u Lici (18. slavonska brigada). Moj otac je izgubio u Holokaustu 64 člana porodice. Osim njega spasio se i njegov nećak **Jožika Erlih**, koji je kao dijete bio odveden u Jasenovac. Njegovi roditelji i bliža familija s majčine strane (**Polak**) nisu preživeli. Izmučen, izgladneo i bolestan, moj se bratić Jožika uspio spasiti jasenovačkog zatočeništva u proboru 1945. godine.

Prema napisima u različitim novinama videla sam da su preživjeli i nek naši dalji rođaci, ali se oni posle rata nisu javili u Crveni križ, iako ih je moj tata tražio. Neki od očevih daljih rođaka bili su **Hugo Erlih**, arhitekta, **Emilija**, supruga reditelja **Gavele**, **Zora Erlih**, umetnica te **Mira Erlih**, književni-

Vida i Lavoslav Erlih sa čerkama Nadom, Mirjanom i Zoricom

ca. U našoj porodici je bilo najviše trgovaca. Trgovac je bio moj pradeda iz okolice Kelna, zatim deda i otac, a na kraju i ja Mirjana Erlih! Moj je otac je nakon rata zasnovao porodicu i dobio tri kćeri: **Nadu**, **Mirjanu** i **Zoricu**, koja je, nažalost, umrla. Bratić Jožika imao je dve kćeri: Ružicu, takođe je pokojna i Branku, koja danas živi u Kanadi.

LICA I DOGAĐAJI • NOVI SAD

Zabeležila: Ljiljana Lepuša

Roš hašana i Jom kipur

Svečana sala, sa lepo ukrašenim stolovima na kojima su, već po tradiciji, stajale jabuke i med, hala, košer vino i sokovi, bila je 3. oktobra prepuna. Posle paljenja sveća, **Ivan Ujhazi** je govorio o značaju praznika, da bi potom blagoslovio vino i halu i čestito Novu 5777. godinu, a gosti su se sladili medom i jabukama da Nova godina bude slatka i dugo časkali u svečanoj atmosferi.

Prema kabali Roš hašana traje 22 dana sve do Simhat Tore. To je proces koji se sastoji od tri faze čija je svrha obnavljanje naše duše i života. Period između Roš hašana i Jom kipura kada nastupa vreme pokajanja, period kada se na nebesima u knjigu upisuju naša dobra i loša dela. Jom kipur je,

dakle, vreme pokajanja, posta i molitve. Taj praznik nam daje priliku da počnemo ispočetka, bez tereta naših prethodnih grešaka.

Za Jom kipur sakupili smo se u velikom broju u našoj Sinagogi. Veče je započeo hor pesmom molitvom Kol nidre koja nas podseća da je dozvoljeno moliti se i sa grešnim Jevrejima podsećajući se na istoriju, na prognane i silom pokrštene u Španiji, na stradale u periodu ateizma u Rusiji... Upaljene su svećice. **Mirko Stark i Marko Komloš** su proneli sinagogom dve Tore koje smo dodirivali sa puno poštovanja. Na svečanom mestu bile su izložene naše Tore što je deo obreda za Jom kipur. Predmolitelj **Stevan Lanji** održao je molitvu posle koje je pročitan maskir – sećanje na naše drage pokojnike.

Osećate li neku obavezu prema novini koja vam je u rukama?
Hmmm, pa ispunite je.

NOVE KNJIGE

Aleksandar Demajo: "Komarac sa drvenom nogom"

U imaginarnoj Jugoslaviji, kojom rukovodi vojska, spašenoj od raspada i ratnog vihora po cenu vladavine vojne diktature, narod vreme ispunjava posmatranjem medveđih igara, u šibicarenju i iščekivanju spektakularne parade „Strojevi korak“.

„Komarac sa drvenom nogom“ autora Aleksandra Demaja je avanturistički roman čiji prijevodni ton započinje povratkom glavnog junaka u domovinu. Svrha povratka je organizovanje specifične pomorske ekspedicije, čiji će se prvo bitni istraživački cilj naći u potpunoj suprotnosti sa vladajućim idejama aktuelnog društvenopolitičkog sistema same države. Po povratku, glavni junak zatiče društvo orvelovskog tipa, zasnovano na sistemu „dobrovoljne samodovoljnosti“; reč je o specifičnom društvenopolitičkom sistemu koji podrazumeva gotovo potpunu izolaciju zemlje od ostatka sveta, pre svega u ekonomskom i kulturnom smislu. Razrađujući strategiju istraživanja neobičnih mekušaca u velikim morskim dubinama, džinovskih lignji, glavni junak u društvu najboljeg prijatelja, na trenutke se vraća u dane sopstvenog detinjstva, tražeći upravo u prohujalom vremenu razloge za izvođenje neobičnih istraživanja. Oslanjajući se na hipoteze Ričarda Hesa, zoologa i Karla Bergmana, biologa koji su proučavali i objavljivali džinovski rast morskih organizama, dvojica prijatelja planiraju svoj poduhvat u vodama Jadranskog mora.

U imaginarnoj Jugoslaviji, zemlji kojom rukovodi vojska na čelu sa predsednikom generalštaba - zemlji spašenoj od raspada i rat-

nog vihora po cenu vladavine vojne diktature i ekonomske izolovanosti - nebom lete tajanstveni dirižabli, na ulicama i trgovima narod vreme ispunjava posmatranjem medveđih igara, u šibicarenju i iščekivanju spektakularne parade „Strojevi korak“. U zemlji sa jedva postojećom novčanom razmenom koju je gotovo u potpunosti potisnula robna, moda je ukinuta, pop i strana muzika gurnute u stranu, dok su mesta zabave postale kafane u kojima caruje narodna muzika. Na stilskom tragu slavnih kreatora avanturističkih romana sa prelaza iz 19. u 20. vek, ali i razvijajući sopstveni pripovedni diskurs i književno-avanturistički svet, pripovedač u romanu „Komarac sa drvenom nogom“ pokušava da na umetnički način razjasni šta je to sistem „dobrovoljne samodovoljnosti“, u zemlji čiji je raspad sprecila čvrsta vojna pesnica i stvorila društvo orvelovskog tipa.

Analiziranjem svrsishodnosti i mogućnosti opstanka jednog takvog društva, otkriva se veza između džinovskih morskih lignji sa zelenom modifikovanom materijom, istovremeno se nagoveštava odgovor na pitanje uloge vojske u eksploataciji neobičnih prirodnih resursa. Priča vodi čitaoca od stolova beogradskih kafana ka dalekim jadranskim ostrvima Visu i Palagruži. U uzbudljivoj morskoj avanturi, dvojica prijatelja se skrivaju i rone

KOLAŽ SATIRE, AVANTURE, EROTIKE I MISTERIJE – Aleksandar Demajo

Reč – dve o autoru

Aleksanda Demajo rođen je u Beogradu 1979. godine. Član je Jevrejske opštine od malena do odlaska u Vankuver, Kanada, 2010. godine. Po struci je inženjer geologije, radi na istražnim bušenjima za naftu-gas.

Tokom studija bio je stipendista preko JOB. Boravio je u Izraelu 1997. godine kao srednjoškolac u programu Sar-El. Bio je član grupe za izraelski ples pri JOB. Svojevremeno je osvojio treću nagradu na konkursu za literarne talente srednjoškolaca Srbije.

(Knjiga Komarac sa drvenom nogom autora Aleksandra Demaja, može se kupiti kod izdavača (www.malinemo.rs), kao i u knjižarama Delfi (SKC) i Aleksandar Belić (Kolarac)).

izmedju morskih školjeva gde vrebaju patrolni brodovi mornarice, odlučni u nameri da po svaku cenu zaustave glavne junake u pomor-

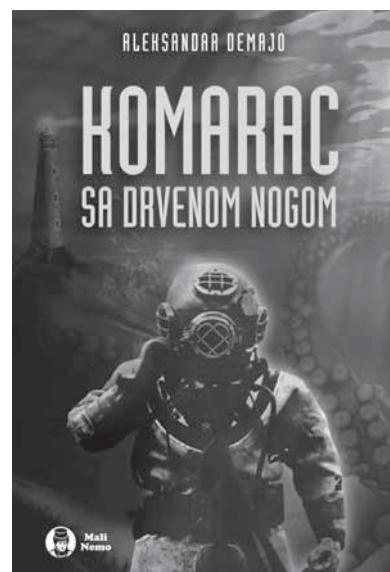
skim istraživanjima. Dok tajanstvena jedrilica „Jug“ nosi svoje putnike kroz penu Jadrana, jedan od njih će istinski proživeti strah očeve priče iz detinjstva, iznova doživeti bolno suočavanje sa komarcem sa drvenom nogom u zlokobnom odsjaju svetioničkog sočiva.

Citajući avanturistički roman „Komarac sa drvenom nogom“, stiče se utisak da pisana reč vodi kroz gradove Orvelove 1984. topla mora i ostrva koja su opisali **Robert Luis Stevenson** i **Daniel Defo**, u potragu za blagom o kojoj kao da su u pero govorili **Rajder Hagard** i **Emilio Salgari**. Posebna draž priči su ženski likovi, amazonske ratnice

koje prate i moralno podržavaju glavne junake; one u početku, na prvi pogled, postaju izvor nevolja i teret junacima priče, ali kasnije se preobražavaju i obezbeđuju neophodnu potporu i ohrabenje junacima ove neobične priče. Sve u svemu, ovaj avanturistički roman je čitalački zanimljiv kolaž satire, avantine, erotike i misterije.

Čitaocima koji su ne samo ljubitelji avanturističkih tekstova nego i umetničkog stripa, sigurno neće promaći činjenica da autor „Komarca sa drvenom nogom“ gradi sopstvenu pripovednu vizuelizaciju dogadjaja, oslanjajući se i na ideje bliske **Hugu Pratu**, tvorcu čuvenog junaka Korta Maltezea.

Moric Nereida

Aleksandar Demajo:
Komarac sa drvenom nogom,
Mali Nemo, Pančevo, 2016

NOVE KNJIGE

Jevrejska čitaonica u Beogradu 1929-1941

Iz štampe je izašla knjiga "Jevrejska čitaonica u Beogradu 1929-1941" autora **Radivoja Davidovića**, dugo-godišnjeg istraživača Jevrejskog istorijskog muzeja i stalnog saradnika „Jevrejskog pregleda“. Na 224 strane opisan je život Jevrejske čitaonice u Beogradu koja je imala veliku ulogu u kulturnom životu prestoničkih

Jevreja između dva svetska rata. Među koricama se nalaze brojna predavanja održana u čitaonici o najistaknutijim ličnostima iz jevrejske istorije, kulture, nauke i drugim temama od značaja za jevrejstvo. Knjiga je ilustrovana sa 68 kvalitetnih fotografija i crteža, a recenzent joj je književnik **Filip David**.

Štampanje knjige, koja se može nabaviti u Savezu jevrejskih opština Srbije, finansijski je pomogla Jevrejska kulturna i humanitarna Fondacija "Sabitaj Buki Finci".

LICA I DOGAĐAJI • BEOGRAD

Uz jubilej Atelja 212

Ovih dana Atelje 212 proslavlja 60 godina rada. To me podseća na vreme kada je osnovan, na njegovu upravnicu **Miru Trajlović** i na javnu polemiku koju smo vodili. Atelje 212 je bio u sali u prizemlju zgrade "Borbe" (nisam prepbrojao broj stolica, po čemu je dobio ime), a ja sam bio urednik u "Vernjim novostima" u istoj zgradi, u kojoj je bila i "Borba", gde je radio Mirin muž **Guta Trajlović**. Tako smo se Mira i ja češće sretali. Ja samo nju upoznao još uoči rata, 1938. ili 1939. Bio sam sekretar đačke družine III muške realne gimnazije, a ona učenica II ženske realne gimnazije "Kraljice Marije" (na obaveznim beretkama imale su veliko slovo M). Bila je to tada jedina gimnazija u kojoj se učio engleski jezik. Naš nadzorni profesor bio je **Slavomir Nastasijević** iz poznate književničke porodice (i sam je pisao komedije), a njihova nadzorna **Milena** ... bila je udata za glumca Narodnog pozorišta. Mi smo došli na ideju da pokrenemo

pozorišne predstave, što je prihvatala i njihova družina, mada se na tu saradnju tada nije dobro gledalo. Za prvu predstavu izabrali smo Plautovog "Hvalisavog vojnika". Mira, tada **Milićević**, izabrana je za jednu od dve glavne ženske uloge. Ja sam bio organizator, asistent reditelja Nastasijevića i šaptač. Premijera je bila u "Kolarcu", rsprodana do poslednjeg mesta i o njoj su pisale sve novine.

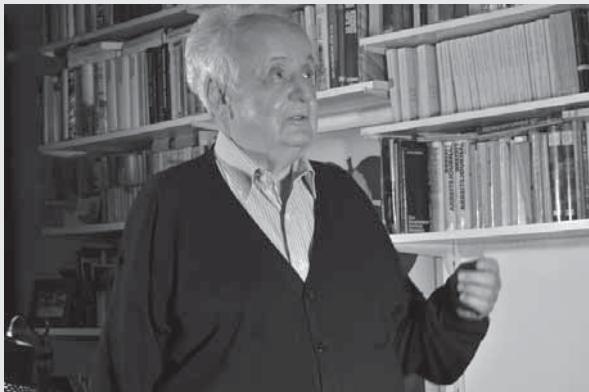
Atelje 212, znači Mira Trajlović, postavilo je na repertoar komad JAJE jednog belgijskog pisca. Ne znam kako sam saznao da je reč o čoveku, saradniku nemačkih okupatora, koji je krajem rata pobegao. Rekao sam Miri kako ne bi trebalo da prikazuju taj komad, na šta mi je odgovorila kako je komad dobar i nema neprijateljski sadržaj. Onda sam ja u "Novostima" napisao ono što sam joj rekao, a javljali su se i drugi, zauzimajući više moju nego njenu stranu. Komad nije odmah skinut s repertoara, ali nije dugo ni ostao. Na moju žalost ni moji odnosi s Mirom nisu ostali kakvi su bili.

A. Lebl

NOVI SAD

Svedoci Banata koji nestaje

Ivanji i Varadi, iako generacijski razdvojeni, oteli su od zaborava ljude i lepe i ružne događaje nekadašnjeg Banata

Ivan Ivanji

Najavljeni susret s dvojicom uglednih gostiju, književnikom i prevodiocem **Ivanom Ivanijem** i profesorom **dr Tiborom Varadijem** u Novosadskoj jevrejskoj opštini, pobudio je veliko zanimanje, tako da je tog 24. oktobra Velika sala jedva primila sve posetioce. Namera je bila da to bude spontan razgovor, a nikako promocija, mada su okosnicu izlaganja, ipak, činile knjige ovih autora. Razlog njihovog zajedničkog gostovanja zasniva se na činjenici da su obojica znameniti Zrenjaninci. U njihovim najnovijim knjigama čitaoci, između ostalog, stiču uvid u burna dešavanja prošlog veka koja su obeležila sudbinu žitelja Banata. Reč je o romanu Ivana Ivanjija „Moj lepi život u paklu“ i knjizi profesora Varadija „Špisi i ljudi: priče iz advokatske arhive“. Generacijski razmak ove dvojice Zrenjaninaca nije smetao da se podsete istorijskih zbivanja, zajedničkih poznanika, kao i duha minulog vremena u tom gradu. Ivanji se dotakao svog zatočeništva u logorima Aušvic i Buhenvald, naglašivši i to da je u posleratnim godinama u nekoliko navrata odlazio u Buhenvald u posetu tamošnjem memorijalnom muzeju, sa čijim je direktorom u

prijateljskim odnosima. Govorio je i o događajima iz 1956. g. u Mađarskoj, što čini temu knjige „Jedna mađarska jesen“. Pedesetih godina, već kao novinar lista „Mladost“, pisao je o revoluciji u Mađarskoj 1956.g. kao svedok tih događaja s lica mesta. Kako reče, svih tih godina nagledao se pakla u priličnoj meri.

Tibor Varadi

Profesor Varadi je zahvaljujući sačuvanoj arhivskoj građi Advokatske kancelarije Varadi iz Bečkereka, današnjeg Zrenjanina, koja je nastajala od kraja XIX veka do kraja prošlog, u knjizi priča o Vojvodanima kroz čije se živote prelamala istorija. Publici je prikazano pismo u kojem dobrotvorno žensko društvo jevrejske zajednice u predratnom Bečkereku poziva gospodu Varadi da svojim društvenim ugledom omogući realizaciju humanitarnog balčići je prihod namenjen za kupovinu ogreva siromašnim porodicama. Arhivski spisi svedoče i o saživotu različitih nacija, pa je i ovog puta ukazano na činjenicu da se u Banatu nekad govorilo tri jezika i da je svako, manje ili više, znao srpski, nemacki i mađarski.

Predlog za ovu tribinu dao je naš član Dragan Miletić, takođe poreklom Zrenjaninac, potaknut sličnim susretom, koji je pre nekoliko meseci održan u Zrenjaninu.

Edita Jankov

ZEMUN

Podrška Jevrejskoj opštini

Predsednik GO Zemun **Dejan Matić**, ugostio je 2. novembra predsednika Jevrejske opštine Zemun **Nenada Fogela**.

Opština Zemun izdvojila je sredstva Jevrejskoj opštini Zemun za realizaciju programske aktivnosti. Jevrejska opština Zemun okuplja Jevreje koji žive

na teritoriji Zemuna i matična je opština i za sve Jevreje koji žive širom sveta, a poreklom su iz Zemuna. Iako mala po brojnosti, što je rezultat stradanja gotovo cele zajednice u Holokaustu, trudi se da da svoj puni doprinos kulturnom i verskom životu u Zemunu.

Predsednik Nenad Fogel zahvalio je rukovodstvu Opštine na gostoprimstvu i dugogodišnjoj saradnji.

(Izvor: www.joz.rs)

Izložba Jevrejske opštine Novi Sad u Budvi

Početkom novembra u Budvi je održan Četvrti Mahar u organizaciji Jevrejske zajednice Crne Gore. Jevrejska opština Novi Sad bila je aktivna učesnik na Maharu sa izložbom pod nazivom „Sinagoge u Vojvodini, kojih više nema“ autora **Gorana Levija**, predsednika Jevrejske opštine.

Prvom rečenicom na otvaranju izložbe, kada je članica JONS-a **Edita Jankov**, pred prisutnima kojih je bilo u većem broju, iznela da je u Vojvodini pre Holokausta bilo 76 sinagoga, a da danas postoje samo četiri, pobudila je kod prisutnih veliko interesovanje.

Na izložbi je prikazano 44 akvarela porušenih sinagog. Autor slika je **Dorđe Dević**, arhitekta i slikar. Slike je naslikao na osnovu starih razglednica, slika i skica. Pored izložbe slika, autor je na izložbi uka-zao i na katalog od pedesetak strana gde o svakoj sinagogi u Vojvodini postoji arhivski zapis, godina gradnje i godina kada je porušena, kao i o Jevrejima koji su je izgradili i živeli u tim mestima.

Prema rečima autora cilj izložbe je da se prikaže u mnogim vojvođanskim mestima, gradićima i gradovima svim generacijama kojima će biti predočeno da su tu bili naseljeni Jevreji i da su imali sinagoge. Posle 9. maja 1945. u većini mesta u kojima su ove sinagoge bile, Jevreji se nikada nisu vratili, a njihovi molitveni hramovi su srušeni sa zemljom, za vreme ili posle rata.

– **Oduzeli su im građanska prava, oduzeli su im imovinu, oduzeli su im pravo na život i na kraju porušili spomenike minulog vremena, molitvene hramove gde su se molili, učili mlade veri u život, sklapali brakove, oprštali se od najmiličnjih...** – podsetio je Levi.

Ova izložba i katalog apeluju na svakoga pojedinca i posetioca da popuni i proširi sećanja na sve koji su nestali u Holokaustu i na sve sinagoge kojih više nema.

Među prisutnima na otvaranju izložbe bili su ambasadori Izraela u Srbiji i Makedoniji **Alona Fišer-Kam** i **Dan Orjan**.

G. Levi

ZEMUN

Vandalizam na Jevrejskom groblju

U nedelju 9. oktobra 2016. godine „nepoznati izvršioci“ porušili su četiri spomenika stara više od stotinu godina. Ovo je već drugi slučaj u poslednjih dva meseca da je Jevrejsko groblje u Zemunu meta vandala.

Prvo su nepoznati počinjoci pokušali da otvore grobnicu na najvećem spomeniku na groblju, spomeniku porodice **Polgar**. Na drugom spomeniku su iskopali veliku rupu, valjda tražeći dragocenosti. Da su se bolje informisali znali bi da se Jevreji ne sahranjuju sa zlatom i nakitom.

Predsednik JOZ **Nenad Fogel** obišao je u ponedeljak sa dva inspektora MUP Zemun porušene spomenike. Motivi ovog vandalskog čina su za sada nepoznati. Poznato je samo da se učenici iz obližnje srednje škole okupljaju na našem groblju gde se drogiraju (nalazili smo igle i špriceve), puše i „ubijaju“ vreme kada beže sa nastave. O tome bi svakako moralо da povede računa i rukovodstvo škole.

Nenad Fogel će tražiti hitan sastanak sa direktorom škole kako bi ga upozorio na ono što oni odavno znaju, ali su izgleda nemoći da spreče.

Od inspektora MUP-a dobijeno je obećanje da će pojačati nadzor nad Grobljem, ne samo jevrejskim nego i kataločkim i pravoslavnim, koja su praktično jedna celina.

SOMBOR**Izložba "Kutija sećanja" u Somboru**

U prisustvu velikog broja gostiju u Gradskom muzeju u Somboru u sredu, 2.novembra otvorena je izložba "Kutija sećanja", postavljena u organizaciji Gradskog muzeja Sombora, Jevrejske opštine Sombor i Džointa. Prisutne je u ime Gradskog muzeja pozdravio direktor **Branimir Mašulvić**.

– Posle toliko godina sakupljeni sa svih strana sveta otvaramo kutiju sećanja, jer ne možemo i ne smemo zaboraviti sve ono što je

ostavilo neizbrisav trag u opštem pamćenju čovečanstva, ali našeg Sombora, nameru da jedo-an ceo narod, Jevreji, nestaju sa lica zemlje, Kutije porodice Moše i među Magde Musafija, devojačko Dreljih, čija je čerka Mihal Tulpan među nama, samo je jedna u velikom broju onih koje čekaju da budu otvorene. Ne želimo zbog toga da ne-koga optužimo ili nekome sudimo, jer zločinci su već odavno na mračnoj strani istorije i života, nego da ukažemo da se sećamo svih njih, jednako jasno kao da su tu.

Izložbu je otvorio **prof.dr Milan Ristović**, sa Katedre za istoriju Filozofskog fakulteta u Beogradu.

– **Naša obaveza je da širimo saznanje o jevrejskim porodicama u Somboru. U ovom gradu je nekada živelo mnogo Jevreja, a sada smo ostali mi da vas podsećamo u svakom trenutku da postojimo i da se nadamo da ćete da nas prihvate kao vama ravnopravnim, jer mi to i jesmo** – izjavila je **Sandra Papo Fišer**, predsednica Jevrejske opštine u Somboru..

Pored mnogobrojnih gostiju prisustvovali su kćerke **Magde i Moše Musafije, Mihal Tulpan** i članovi porodice koji su doputovali iz Izraela.

A. Sekelj

ZEMUN**Rekonstrukcija krova zgrade Jevrejske opštine**

Na osnovu sredstava dobijenih od Ministarstva pravde, Uprave za crkve i verske zajednice, u iznosu od 1 000 000 dinara, za saniranje krovne konstrukcije na zgradi Jevrejske opštine Zemun, započeli smo pripremne radove još početkom proleća. Najveći problem je bio kako obezbediti dodatna sredstva da bi se završila cela rekonstrukcija. Zahvaljujući razumevanju našeg članstva, na

redovnoj godišnjoj skupštini Jevrejske opštine Zemun doneta je odluka da se iz skromnih rezervnih fondova izdvoje dodatna sredstva za završetak radova. Tu odluku smo pored obaveze koju smo preuzeli prema Upravi za crkve i verske zajednice doneli i zbog sve većih pritisaka naših zaštićenih stanara koji nam godinama unazad prete da će nas tužiti zato što ne započinjemo radove na rekonstrukciji krova. Tome naravno ide u prilog i nakanđani zakon koji vlasnike obavezuje da održavaju zgradu koja je navodno u njihovom vlasništvu. Kažemo navodno, jer nemamo prava da stanare iselimo ili da im odredimo ekonomsku kiriju iz koje bi onda, mi kao vlasnici bili u stanju da odvajamo novac za redovno održavanje zgrade. Ovako zaštićeni stanari nemaju nikakvu obavezu da učestvuju u troškovima održavanja zgrade u kojoj žive. Tako imamo slučaj da naša stanarka sama koristi stan od 115 m² dok se sve aktivnosti Jevrejske opštine Zemun odvijaju u 40 m², dve prostorije bez mogrog i sanitarnog čvora (kupatila i kuhinje).

Ovom prilikom izražavamo veliku zahvalnost na dobijenoj donaciji od Ministarstva pravde, Uprave za crkve i verske zajednice.

*Predsednik Jevrejske opštine Zemun
Dipl. ing. Nenad Fogel*

EVROPSKI DAN JEVREJSKE KULTURE U KOSOVSKOJ MITROVICI

Diskusija do kasno u noć

I ove godine na Kosovu i Metohiji organizovan je Evropski dan jevrejske kulture. Javno predavanje naslovljeno „Jezici kosovskometohijskih Jevreja“ održano je u ponedeljak, 5. septembra 2016. godine u Kosovskoj Mitrovici, u prostorijama Mitrovičkog društvenog kluba. Predavač je bio **Miloš Damjanović**, istoričar iz tog grada. Predavanje, kojem je prisustvovalo 15 slušalaca, trajalo je oko dva sata da bi se nakon njega razvila neformalna diskusija i čitav događaj odužio do kasno u noć. Predavač je govorio o ivritu – hebrejskom jeziku, maternjem jeziku biblijskih Jevreja, i pružio sliku istorijskog procesa promena i usvajanja stranih jezika među pripadnicima tog naroda tokom vekova i u različitom socio-političkom okruženju. Zatim se osvrnuo na jezike koji su bili u upotrebi ili su ih poznavali kosovskometohijski Jevreji u prošlosti,

kroz nekoliko državnih okvira kojima su pripadali (osmanska era, srpsko i jugoslovensko društvo). Sve što je u dubokoj i prisnoj vezi sa jezicima, kao što su pismo, štampa, obrazovanje, književno stvaralaštvo, komunikacija sa nejevrejima u prošlosti, bilo je takođe pokriveno ovim predavanjem.

Ovogodišnji događaj propratio je manji broj posetilaca u odnosu na one prethodnih godina. Mogući uzrok se može pripisati lošim vremenskim uslovima, vetrovitom i kišovitom danu. Još jedna razlika bila je vidljiva u strukturi posetilaca. Ove godine, to je isključivo bila omladina, uglavnom lokalni studenti. Svi su pokazali veliko interesovanje za temu, ali i impresivno predznanje. To je bio glavni razlog što se predavanje završilo neplaniranim neformalnom diskusijom na jevrejske teme u opuštenoj atmosferi, uz neizbežno posluženje. Ilustrativno je i to, da niko od posetilaca nije napustio događaj pre okončanja. Pojedini lokalni elektronski mediji pridružili su se i pomogli u promociji i obaveštavanju javnosti o događaju na svom prostoru.

ZRENJANIN

Jubilarni "Korak napred"

Jevrejska opština Zrenjanin je u nedelju, 13. novembra 2016. održala 10. jubilarnu manifestaciju "Korak napred" u Narodnom pozorištu "Toša Jovanović". Tema je ovog puta bila tradicija

Kroz program manifestacije "Korak napred" Jevreji Zrenjanina upoznali su sugrađane jevrejskom kulturnom i tradicijom, uputivši zajednički apel da "ne-gujući svoju tradiciju, tuđu učimo da poštujemo".

Moto ovogodišnjeg "Koraka napred" bile su i reči Mihajla Pupina: "Izuzetni ljudi stvaraju izuzetna dela, ali sudbina jednog naroda nije određena prolaznim delovanjem jednoga, ili nekolicine izvanrednih ljudi, već neodoljivom snagom tradicija tog naroda."

Okosnicu prgorama činio je koncert Klezmer Banda "Klemm'n'Band" koji je nastao na inicijativu pijaniste **Davida Klemma** 2015. godine. U saradnji sa Srpskim narodnim pozorištem i Novosadskim pozorištem (Ujvidéki színház) sastav redovno nastupa kao deo mjuzikla „Violinista na krovu“. "Klemm'n'Band" 2016. godine dobija sredstva od strane SOKOJ-a za snimanje albuma „Vojvođanski klezmer zvuk“ što je samo početak u nastojanjima svih članova benda ka zapaženoj koncertnoj aktivnosti. Ovi vrhunski muzičari su izveli sedam najpopularnijih numera iz čuvenog mjuzikla "Violinista na krovu" kompozitora **Džerija Broka** iz 1964. godine.

Program je obogatilo i učešće glumca **Prvoslava Zakovkog** i operске pevačice **Ane Alkesić Šajrer**, koja je uz klavirsku pratnju **Tine Nikolovski** izvela pesmu "Avina Makleina" i ariju iz operete "Kneginja čardaša". Program je završen uz pesmu "Hava nagila" uz koju je publika pevala i aplaudirala.

Poruka "Koraka napred" je da je tradicija kontinuitet koji povezuje danas sa onim što je bilo juče, odnosno sa onim što će doći. Tradicija je lepota koju čuvamo, a ne lanac za okivanje.

"Koraku napred" su i ove godine prisustvovali prijatelji iz jevrejskih opština Beograd, Novi Sad, Pančevo, Kikinda, predstavnici Srpske pravoslavne crkve, Rimokatoličke crkve, zrenjaninski muftija i naravno, građani Zrenjanina.

Ivana Kukolj Solarov

SREMSKA MITROVICA

Komemoracija u Zasavici

Povodom stradanja Jevreja i Roma u selu Zasavici u Drugom svetskom ratu u tom mestu 13. oktobra prepodne održana komemoracija. Ovom događaju prisustvovali su rabin Srbije Isak Asiel, sveštenici Srpske pravoslavne crkve, Dr Ruben Fuks, predsednik Saveza jevrejskih opština Srbije i Zoran Miščević, zamenik načelnika Gradske uprave

za kulturu sport i omladinu. Nakon prigodnih govorova vence na spomenik žrtvama poližili su Grad Sremska Mitrovica, SJOS i Jevrejska opština Novi Sad.

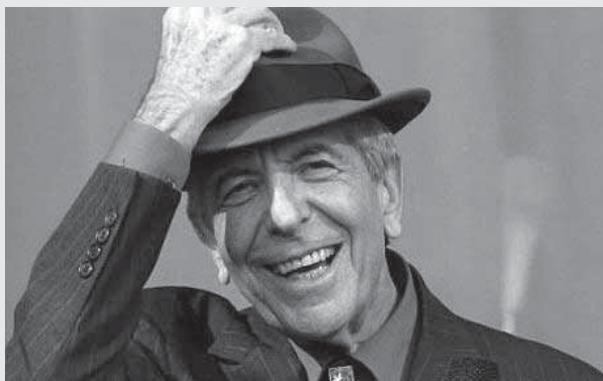

U Zasavici je 12. oktobra 1941. streljano preko hiljadu Jevreja prispelih iz Srednje Evrope, uglavnom muškaraca a sa njima i muška jevrejska populacija iz Šapca, dok su žene i deca iz Kladovskog transporta umoreni na teritoriji Beograda u prvoj polovini 1942. godine.

Papir, priprema, štampa, poštarina, sve to košta... ma, samo podsećamo!

POVODOM SMRTI LEONARDA KOENA

Toliko od mene

Pesnik gubitnika i pesimista, kako su ga zvali, **Leonard Koen** je rođen je 21. septembra 1934. godine u mestu Vesmaunt u predgrađu Montreala, Kanada. Njegova majka **Marša (Maša) Klonitski** bila je čerka talmudskog pisca litvanskog rabina **Solomona Klonitskog**. Leonardov deda po ocu, čija se porodica iz Poljske preselila u Kanadu, bio je **Lion Koen**, osnivač Kanadskog jevrejskog kongresa. Otac Leonarda Koen je umro kada je pesniku bilo devet godina. Koenova porodica pripadala je ortodoksnim Jevrejima konfesiji Šar Hašomaim, pa je on u jednom intervjuu rekao: „Imao sam vrlo mesijansko detinjstvo. Govorenio mi je da sam potomak vrhovnog sveštenika Aarona.“

Išao je u osnovnu školu Roslin, gde je učio o muzici i poeziji. Posebno su ga intrigirale pesme **Federika Garsije Lorke**, pa je i čerki dao ime Lorka. Kao tinejdžer naučio je da svira gitaru i osnovao kantri bend „Baskin bojs“.

Na univerzitet Mekgil upisao se 1951. i tamo je osvojio nekoliko nagrada za poeziju. Prvu zbirku pesama „*Let Us Compare Mythologies*“ objavio je 1956. godine. U njoj je poezija koju je napisao u periodu od 15. do 20. godine, a posvećena je ocu. Drugu zbirku pesama „*The Spice-Box of Earth*“ objavio je pet godina kasnije i ta knjiga mu je pomogla da dobije priznanje kritike i titulu novog glasa u kanadskoj poeziji.

Tokom šezdesetih uglavnom je pisao poeziju i prozu i to mahom u kući na grčkom ostrvu Hidra sve do 1967. godine, kad se seli u Njujork i, kaže na nagovor pevačice **Džudi Kolins**, počinje karijeru pevača. Te godine objavio je i prvi album – *Songs of Leonard Cohen*.

Pesmu „*Hallelujah*“ objavio je 1984. i od tada je nastalo gotovo 300 njenih verzija raznih izvođača.

Tokom karijere objavio je 14 albuma i dobio oko 40 nagrada, što za poeziju, što za muziku i održao bezbroj koncerata od kojih dva u Beogradu.

U Rokenrol kuću slavnih primljen je 2008, a Gremi za životno delo dobio je 2010. godine. U nedavnom intervjuu koji je dao za „Njujorker“ Koen je izjavio: „Spreman sam da umrem. Nadam se da nije previše neprijatno. Toliko od mene“.

Umro je 7. novembra ove godine u Los Andelesu, u 82. godini.

M. A.

KOMENTAR

Nobelovac namćor

Odnos Boba Dilana prema nagradama je, najblaže rečeno, nedokučiv

DOŠAO, PRIMIO NAGRADU, PROCEDIO:
"HVALA!" I OTIŠAO – Bob Dylan

Vest o tome da je Nobelova nagrada za književnost ove godine pripala **Bobu Dilanu**, objavljena 13. oktobra, mnoge „poznavaoce“ svetske književnosti je – da upotrebimo najblaži izraz – zbumila. U obrazloženju se kaže da je Dilan stvorio novu poetsku ekspresiju uskladivši je sa tradicionalnom američkom muzikom. Zar tom „tamburašu“ ovo najuglednije priznanje? Ajd’da mu ga dodele za mir, to bi još nekako i moglo da se proguta, al’ za književnost... Ne znamo zasigurno (ali šta košta da tvrdimo) ni Robert Alen Cimerman, kako glasi njegovo ime i prezime „u originalu“, (hebrejsko ime Shabtai Zišl ben Avraham) nije bio ništa manje zatečen, a tek što je bio oduševljen... Prvu nagradu, „Tom Pejn“, primio je 1963. od Komiteta za građanske slobode, samo nekoliko nedelja posle attentata na Kenedija. U konfuznom govoru tadašnji 22-godišnjak je kritikovao Marš na Vašington (koji je predvodio **Martin Luter King**) i zabranu odlaska na Kubu, da bi „odvalio“: „Ne znam šta je **Li Harvi Osvald** mislio da čini, ali moram da priznam da sam u njemu pomalo video i sebe“. Publika je žestoko negodovala, a Dilan se kasnije izvinio, jednako smušenim pismom koje je završio rečima: „Vidimo se, s poštovanjem i bez poštovanja“.

Počasni doktorat iz muzike, koji mu je 1970. dodelio Princeton univerzitet, prokomentarisao je kasnije u svojim memoarima: „Opet su me nasamarili. Izgubio sam kredibilitet u svakom smislu“.

Barak Obama dva puta ga je nagrađivao tokom svog mandata. Po Nacionalnu medalju za umetnost 2010. nije došao (ruk na srce, nastupao je u Beloj kući nekoliko nedelja pre toga, na proslavi muzike Pokreta za građanska prava), a 2012. je primio Predsedničku medalju za slobodu, najveće civilno odlikovanje u SAD. Tom prilikom nosio je naočare za sunce i nit’ je prozborio koju nit’ je promenio izraz na licu. Najvišu nagradu Francuske, Legiju časti, primio 2013. je uprkos prvo bitnom protivljenju nekih članova komiteta za nominacije zbog Dilanovog antiratnog stava i korišćenja marihuane. „Zahvalan sam i ponosan, to je sve“, rekao je tom prilikom. Kada je 2013. postao počasni član Američke akademije umetnosti i književnosti ovaj mrzovoljni kantautor nije se ni pojavio na dodeli, samo je poslao zahvalnicu. Prošle godine, prilikom preuzimanja nagrade Akademije za zvučne zapise za Ličnost godine, tipično za njega, uzeo je na Zub svoje kritičare i pitao zašto on ima „specijalan tretman“, a **Tom Vejts, Lu Rid ili Leonard Koen** se „uvek izvuku“. Dugo se nije oglašavao povodom priznanja Nobelovog komiteta pa su se mnogi pitali da li on mrzi one koji ga nagrađuju. Njegov predstavnik za štampu izjavio je da Dilan „Trenutno nema komentar“. To „trenutno“ je potrajalo pa je, kritikovan od mnogih da je to što radi u najmanju ruku nepristojno, uspeo je da „pobedi sebe“ i u nekoliko rečenica, onako cicijaški, u poruci koju je poslao, procedi da se oseća neverovatno počastovanim, ali ga, eto, brojne obaveze sprečavaju da dođe i primi Nagradu. Za razliku od, na primer, reditelja **Emira Kusturice**, koji nije mogao da dođe u Kan i primi priznanje jer je kod prijatelja morao da postavlja parket, Dilan nije precizirao o kojim brojnim obavezama je reč. Akademija je navela da poštuje odluku Boba Dilana, ali i da je neuobičajeno za dobitnika Nobelove nagrade da se ne pojavi na ceremoniji dodele. Ipak, ostaje nesporno je da je Dilan ostvario ogroman uticaj na umetnost i umetnike u celom svetu kao i da je prvi kantautor koji je dobio Nobela za književnost.

Mirko Anaf

ZEMUN

EDJK i Nova 5777. godina

Jevrejska opština Zemun je obeležila Evropski dan jevrejske kulture i nastupajuću 5777. godinu. Povod za obeležavanje EDJK bio je dar **Davida Montilja** iz Izraela koji je Opštini poklonio uramljenu potvrdu o upisu u knjigu Karen Kajame dugogodišnjeg sekretara JO Zemun **Morica Montilja**. David Montiljo je istakao da povelja koju je dobio njegov otac pripada svim članovima JO Zemun. **Nenad Fogel**, predsednik JOZ se zahvalio na vrednom poklonu i obećao je da će povelja trajno krasiti prostorije Opštine. Nakon te male svečanosti intonirane su himne Izraela i Srbije i time svečano započela proslava 5777. godine od „postanka sveta“. Splet jevrejskih i srpskih pesama koje je izvodio **Nikola Salačanin** samo na kratko je prekinulo posluženje, mešovito, košer i srpski roštilj. Pored obaveznih jabuka i meda hit poslastica je bila baklava članice **Vere Mijatović**

Uređenje Jevrejskog groblja u Zemunu

Tokom oktobra 2016. Jevrejska opština Zemun je uz pomoć radnika za održavanje zelenila uklonila dva suva stabla koja bi u slučaju pada porušila na desetine spomenika pored njih. Velika zasluga za angažman pripada i kamenorescu **Milošu Gariću**, koji je nadgledao radove na seći stabala. **Rade**, stanar u kući na Groblju, koji je zadužen za njegovo održavanje, ima ovih dana pune ruke posla oko čišćenja granja i lišća zaostalog iza seče. Posebna zahvalnost Opština duguje **Davidu Gudštajnu** (David Goodstein) iz San Franciska, SAD, koji je donirao značajan iznos za održavanje Groblja od čega je jedan deo upotrebljen za uklanjanje pomenuta dva stabla.

LICA I DOGAĐAJI • BEOGRAD

Panel: Savremena izraelska književnost

Ambasada Izraela krajem oktobra organizovala je u Beogradu panel diskusiju "Dom i svet-savremna izraelska književnost" na kojoj su govorili ambasadorka Izraela **Alona Fišer-Kam**, izdavači **Gojko Božović** i **Zoran Hamović**, pisac **Filip David**, prevodilac **Dušica Stojanović-Čvorić**, a moderator je bio **Miroslav Stojanović**, urednik izdavačke delatnosti Filmског centra Srbije.

Ambasadorka Fišer-Kam izrazila je zadovoljstvo što Izrael sa svojim štandom učestvuje na Beogradskom sajmu knjiga i tako obeležava pola veka otkako je izraelski autor **Šmuel Agnon** osvojio prvu Nobelovu nagradu za mladu državu Izrael.

Tom prilikom je rečeno da mu je ovo prizanje prijalo jer je "pokazao veoma karakterističan narativ sa motivima iz života izraelskog naroda".

Ona je s ponosom kazala da relativno mlađa i mala država kao što je Izrael objavljuje godišnje više od 8 000 naslova, od kojih je 1 500 lepa književnost, beletristika i poezija. Oko 85 odsto ovih knjiga je pisano na hebrejskom, dok su ostale prevedene sa 24 jezika, uključujući i srpski.

Kao najuglednije izraelske pisce ona je navela **Amosa Oza**, **Davida Grosmana** i **A. B. Jehošua**, koji su prevedeni na desetine stranih jezika, ali, rekla je, postoji i čitava generacija mlađih pisaca koji stiču popularnost i čije su knjige do sada prevedene na 72 jezika.

Ona je kazala da je posebno ponosna na žene pisce u Izraelu i pisce arapske manjine, koji žele da imaju jače prisustvo na izraelskoj književnoj sceni.

Svi oni daju doprinos multikulturalnom mozaiku izraelskog društva, istakla je ambasadorka Alona Fišer-Kam.

– **Mi bismo voleli da vidimo veće prisustvo pisaca koji pišu na hebrejskom prevedene na srpski jezik, jer do sada je prevedeno svega oko 50 naslova** – dodala je ona.

Filip David je ukazao na to da se često pogrešno koriste termini izraelska i jevrejska književnost, jer širom sveta ima mnogo pisaca jevrejskog porekla koji pišu na jezicima sredina u kojima žive, a izraelska je samo ona koja je pisana na hebrejskom.

On je ocenio da je izraelska književna scena veoma živa i bogata, a o njoj nemamo dovoljno informacija.

Božović je podsetio da je njegova izdavačka kuća "Arhipelag" objavila čak tri knjige Davida Grosmana koji je boravio u Srbiji i te knjige su naišle na veoma dobar prijem kod domaće publike.

Skrenuo pažnju da je, pored Grosmana i Amosa Oz već godinama u užem izboru za Nobelovu nagradu.

Prevodilac sa hebrejskog Dušica Stojanović-Čvorić je kazala da kod srpskih izdavača sa izuzetkom "Arhipelaga" o "Klia" nema većeg interesovanja za prevodenje izraelskih autora i izrazila je nadu da će se takav odnos prema jednoj izuzetno kvalitetnoj književnosti izmeniti.

Hamović je kazao da mali jezici imaju slabe šanse da budu prevedeni na druge jezike i zato se nada da će se uspostaviti bolja saradnja između srpskih i izraelskih izdavača, jer to je najbolji put da dođe do intenzivnije razmene između dve zemlje.

SUBOTICA

Obnova Sinagoge

U Velikoj sali Jevrejske opštine Subotica nedavno je potpisana ugovor sa konzorcijumom izvođača radova na obnovi unutrašnjosti Subotičke sinagoge.

Ugovor su potpisali Hajnal Jenei, ispred Mađarskog nacionalnog veća u svojstvu finansijera radova i Istvan Nađ, direktor "Yumol" doo ispred konzorcijuma izvođača radova.

Potpisivanju ugovora prisustvovali su Glavni konzul Mađarske u Subotici dr Janoš Babić i Timea Horvát, zamenik gradonačelnika Subotice.

R. Sabadoš

PREDAVANJE U JOB-U

Dragocen istraživački rad Biljane Albahari o jevrejskoj periodici

**ZNALAČKI, ISKUSNO, PRECIZNO –
Biljana Albahari (prva sleva)**

Za ovakvu vrstu posla, pored znanja i iskustva, potrebna je preciznost i pre svega velika ljubav – kaže Zdravka Radulović, bibliograf.

U okviru programa Dana evropske baštine, Jevrejski istorijski muzej organizovao je zanimljiv program koji se sastojao od izložbe, posete i dva predavanja. Prvo predavanje priređeno je 27. septembra u sali Jevrejske opštine u Beogradu. Povod je bila nova knjiga „Pregled jevrejske periodike u Srbiji od 1888. do 2015. godine“ autorke Biljane Albahari, višeg bibliotekara i bibliografa. Rukopis knjige dobio je drugu nagradu na prošlogodišnjem tradicionalnom književnom konkursu Saveza jevrejskih opština Srbije.

Pored autorke govorili su recenzent Zdravka Radulović, bibliograf-savetnik i Aleksandar Gaon iz Kulturne i humanitarne Fondacije „Sabitaj Buki Finci“ koja je, uz Savez jevrejskih opština Srbije, finansijski pomogla da knjiga ugleda svetlost dana.

Zdravka Radulović je naglasila da je reč o istraživačkom delu koji na jasan način pokazuje da jevrejska štampa u Srbiji ima dugu i bogatu tradiciju pomenuvši da su od 1888. do 2015. godine pokrenute 73 publikacije.

– Autorka je uložila ogroman trud da prezentuje relevantne podatke o svakom periodičnom izdanju (godina izlaženja,

urednik, vlasnik, dinamika izlaženja, stampari) obogaćene kataloško-bibliografskim izvorima, literaturom i spiskom ustanova u kojima se mogu pronaći. Veći broj izdanja je ilustrovan naslovni stranama od kojih se neke prvi put objavljaju. Svi izvori su profesionalno popisani i navedeni na kraju knjige. Za ovakvu vrstu posla pored znanja i iskustva potrebna je preciznost i pre svega ljubav. Sve te osobine poseduje autorka ove knjige, značajne za istoriju srpske i jevrejske periodike – rekla je Zdravka Radulović.

Aleksandar Gaon podsetio je da u današnje vreme besparice svaka knjiga sa jevrejskom tematikom predstavlja veliki uspeh. Knjiga Biljane Albahari je značajna i zbog toga što obuhvata jedan duži period od vremena jevrejske samostalnosti u Srbiji s kraja 19. veka do kraja prošle godine.

Autorka se zahvalila zaposlenima u Jevrejskom istorijskom muzeju na profesionalnoj pomoći u pronalaženju građe iz fundusa muzeja i žiriju Nagradnog konkursa, koji je njen rad nagradio drugom nagradom.

U drugom delu predavanja bila je audio i video prezentacija sa izborom naslovica štampe iz knjige koju je pripremila Barbara Panić, kustoskinja Jevrejskog istorijskog muzeja. Tom prilikom iznet je zanimljiv podatak da su od svih izdanja jevrejske periodike u Srbiji dva najdugovečnija: „Jevrejski kalendar“ i „Jevrejski pregled“ koji izlaze već 66 godina.

Program je uspešno vodila Vojislava Radovanović, upravnica Jevrejskog istorijskog muzeja.

Tekst i snimci: Radivoje Davidović

SUBOTICA

Obeležena Roš hašana

U prijatnoj atmosferi u nedelju, 2. oktobra članovi JO Subotica u duhu tradicije i običaja obeležili su praznik Roš hašanu. Ljubaznim domaćinima na proslavi Nove godine pridružili su se brojni članovi Židovske opštine Osijeka i Sombora. Posle prigodne molitve, koju je služio prof. Robert Kovač, dobro raspoloženje i druženje, uz bogatu trpezu i vrhunsku muziku, potrajalo je još nekoliko sati.

A. Sekelj

Sukot u Osijeku

Tradicionalno druženje povodom praznika Sukota održano je u nedelju, 16. oktobra u Osijeku u organizaciji Židovske općine tog grada i u izuzetno srdačnoj, opuštenoj atmosferi restorana "Korner", ispunjenog do poslednjeg mesta.

Domaćinima su se pridružili članovi jevrejskih opština iz Zagreba, Slavonskog Broda, Doboja, Novog Sada, Subotice, Sombora i Zrenjanina. Goste je pozdravio Željko Bajsman, predsednik Židovske općine Osijek, a na

gostoprimgstvu mu je u ime svih zahvalila Ljilja Popov, predsednica JO Zrenjanin.

Brojni gosti uživali su u kulturno-umjetničkom programu, u kojem su učestvovali Plesna grupa Židovske općine Osijek, "Džuboks bend Osijeka", darovita osječka klarinetistkinja Eme Štern i KUD "Vardarac". Vredni domaćini na čelu sa agilnim Željkom Bajsmanom i Dragom Konom, uložili su mnogo truda da druženje ostane u pamćenju.

A. Sekelj

Izveštava: Ljiljana Lepuša

Sukot u Novom Sadu

Novosadska jevrejska opština već po nekoj tradiciji proslavlja Sukot uz učešće dečijeg kluba. I ovog puta u dvorištu je podignuta je suka – koliba koja podseća na vreme egzodusa i teških uslova života. Održan je i prigodan program, a iste večeri je i hor Hašira održao koncert. Manja grupa Novosađana odazvala se pozivu Židovske općine Osijek da taj praznik podeli sa njima.

Simhat Tora

Novosađani su se u veoma skromnom broju okupili 25. oktobra da obeleže praznik Simhat Tora, kada se završava jedan ciklus njenog čitanja i započinje drugi, odnosno Tora se čita ispočetka. **Edita Jankov** je upalila sveće, a mlađi članovi su proneli dve Tore kroz salu da ih ostali dodirnu, što su učinili sa pijetetom. Vino i halu blagoslovio je **Ivan Ujhazi**.

Mojsije u Bibliji i kod Frojda

Ljiljana Lepuša je 30. oktobra održala predavanje "Mojsije u Bibliji i kod Frojda". Govorila o Mojsiju kako je prikazan u Bibliji, mnogo-brojnim legendama o tom velikom vođi, osnivaču vere, oslobođiocu i zakonodavcu, poštovanom i u hrišćanstvu i u islamu. Govorila je i o tome kako ga Frojd vidi u svojoj knjizi Mojsije i monoteizam, pokušaju naučnog logičnog objašnjenja egzodusa.

Sastanak ženskih sekcija u Ohridu

Makedonska ženska sekcija organizovala je međuklupski susret ženskih sekcija jevrejskih opština sa prostora bivše Jugoslavije, koji je održan od 22. do 25. septembra. Nažalost, iz svake opštine mogle su da idu samo po tri članice iako je bilo mnogo više zainteresovanih. Odlazak je bio dobro organizovan tako da je 17 gošći iz Srbije, u prijatnoj atmosferi tokom dugačkog puta, stiglo na Ohrid. Makedonke su ih dočekale toplo i ljubazno darujući im i poklone. A Ohrid, sa uređenom obalom, ležalkama, kafićima i cvrkutom ptica, na trenutke je stvarao iluziju primorskog gradića.

Gošće su bile smeštene u hotelskom naselju Sveti Naum, gde su mogle da šetaju među paunovima,

uživajući u starinskoj arhitekturi i predivnoj prirodi. Priređena su im predavanja, šetnje, razgledanja, radionice, a uveče zabava uz muziku i ples. Posebno svečano je bilo na otvaranju gde je gotovo svaka opština predala svoj poklon i za Šabat. Čak je jedno veče jednoj od učesnica iz Zagreba proslavljen rođendan, razume se, uz tortu i zdravice.

Teško je izdvojiti bilo koji trenutak jer je sve bilo predivno. Na povratku gošće iz Srbije bile su pune utisaka i želje da Makedonkama užvrate gostoprimgstvo, posebno ističući zahvalnost organizatorima **Berti Romano Nikolić, Aleksandri Subotić**, koja ih je osvojila energijom i neposrednošću, kao i **Jani Ničota**.

IN MEMORIAM

Irena Vajnman

(Novi Sad, 28. VIII 1924 – Beč, 7. IX 2016)

U poslednjem, oktobarsko-novembarskom, broju naše novine objavljena je beleška da je Irena Vajnman (Irene Weinmann) preminula.

U rođnom gradu posle završene osnovne škole pohađala je i diplomirala u to vreme u poznatoj i priznatoj školi za stenodaktilografsku **Blanke Gins**. Tridesetih godina prišla je Hašomeru hacairu, omladinskom pokretu cionista s krajnje levice. Kada je posle okupacije, tokom leta 1941. počela borba protiv okupatora, svi članovi tog pokreta, s retkim izuzecima, uključili su se u nju. Irena je septembra 1942. otkrivena, uhapšena i osuđena, kao maloletnica, na dve godine zatvora. Bila je u zatvoru u Budimpešti u ulici Konti i ulici Mošonji kao i u zatvoru u Marija Nostri. Posle dve godine, kada je trebalo da bude oslobođena, na izlazu iz zatvora zaustavili su je vojnici, uspela je da im pobegne i na adresi koju je imala stigne do porodice gde je trebalo da se krije. Domaćica je njeno prisustvo prijavila policiji, koja je došla po nju i predala je esesovcima. Oterana je u Aušvic i posle promene nekoliko logora odvedena na rad gde je dočekala oslobođenje. Vratila se u leto 1945. u Novi Sad (o njenom životu tokom rata, za detalje v. svešku 3 edicije „Mi smo preživeli“)

Po povratku u Novi Sad udala se za svog predratnog momka **Robertu Vajnmana**. Robert je, takođe, bio uhapšen početkom 1942. godine i zatvoren u zloglasnom zatvoru Čilag, u Segedinu, odakle je odveden na istočni front s jeseni 1942. U okviru kažnjeničke čete, dovedeni su do Voronježa. Tokom staljingradske bitke mađarski front je razbijen i četa je u neredu povlačena, a kako su mu noge bile smrzнуте s otvorenim ranama, uspeo je da se, pod tuđim imenom, ubaci u improvizovanu bolnicu i stigne u Mađarsku. Kada su mu rane manje-više zarašle враћен je u Segedinski zatvor. Približavanjem Crvene armije stražari su se razbežali pa su zatvorenici pobegli i Robert je stigao u Novi Sad u vreme oslobođenja grada. Javio se u vojsku i s njom prošao do Austrije. Po Ireninom povratku su se venčali i Robert je kao oficir premešten u Smederevsku Palanku, potom u

Niš, a kasnije u Skoplje. U Nišu 1946. rođen im je sin **Ivo**, a četiri godine kasnije čerka **Slavica** zvana **Viki**. Deset godina kasnije je demobilisan i s porodicom se vratio u Novi Sad. Irena se zaposlila u radio stanici, a Robert u privredi, imao je završenu trgovacku akademiju (odgovara današnjoj srednje ekonomskoj školi). Uz rad završio je Ekonomski fakultet u Subotici, postigao zavidan uspeh u preduzeću u kojem je radio, ali je došao u sukob s određenim institucijama, optužen je za privredni kriminal. Iako je javni tužilac Vojvodine rekao da je optužba besmislena ipak je izведен pred sud. Tamo su usvojili stav tužioca tako da je oslobođen daljeg sudskog gonjenja. Uprkos tome ostao je bez zapošlenja, pa je radio svaki posao koji je našao, prodavao sokove gledaocima na utakmicama i sl. jer sa ženinom platom četveročlana porodica nije mogla da se izdržava. Šikaniranja nisu prestala i stoga je odlučio da se s familijom preseli u Beč. Tečno je govorio i pisao nemački, pa se tamo zaposlio u predstavništvu jedne holandske firme. Međutim, ubrzo je video da ta firma loše posluje, da će propasti, pa je dao otkaž i osnovao svoju firmu koja je za nekoliko godina postala poznata i van Austrije.

Irena se u Beču posvetila deci. Ivo je u Ljubljani završio Arhitektonski fakultet, zaposlio se kao arhitekta u Beču, ubrzo se osamostalio i postao ugledni arhitekta koji je gradio i u najstrožem centru austrijske prestonice za svetski poznate firme, ali je gradio i sinagoge. Čerka Viki je u Beču završila srednju školu i primljena je na studije u, u Evropi poznatoj, glumačkoj školi, tzv Rajnhart seminar i potom se zaposlila u Bečkom Burgteatru, jednom od najpoznatijih pozorišnih kuća na nemačkom jezičkom području. Kada je rodila sina prestala je da glumi i posvetila se detetu.

Irena i Robert imaju četvoro unučadi od čerke unuka, a od sina dva unuka i unuku koja živi i radi u Izraelu. Jedan unuk dobio je pre godinu dana sina tako da je Irena imala zadovoljstvo da dočeka praučuka.

Godinama je bolovala, bolest ju je sve više sprečavala da bude aktivna i tri dana pre smrti dobila je moždani udar. Sahranjena je u Beču, na jevrejskom groblju uz grob svog Roberta koji je umro posle duge bolesti tri godine ranije.

Irena i njen muž bili su jevrejski aktivisti i u Nišu, pogotovo u Skoplju gde je Robert bio član izvršnog odbora tamošnje Jevrejske opštine. U Novom Sadu Irena je aktivna bila u Socijalnoj komisiji Opštine, a Robert u kulturnom radu.

Ostalo nas je malo koji smo porodicu Vajnman poznivali više od sedam decenija, ali koliko god nas ima pamtićemo ih s iskrenim poštovanjem i brojnim lepim uspomenama.

Zihrono livraha!

Dr Teodor Kovač (Novi Sad)

IN MEMORIAM

Petar Pavlović
(26.05.1924 – 18.11.2016)

Najstariji član Jevrejske opštine Pančevo. Većim delom svog radnog veka radio je kao rukovodilac u Elektrodistribuciji Pančevo. Od 1976. godine, sa suprugom **Verom Pavlović**, rođenom **Mikler**, uz pomoć **Davida Montijasa** okuplja jevrejske porodice iz Pančeva u svojoj kući. U to vreme Pančevo se razvijalo u veliki industrijski grad i sa dolaskom fabričkih kadrova došao je i veliki broj Jevreja iz Beograda i okolnih mesta. Sa svima je uspostavljao kontakte i učlanjavao ih u revitalizovanu jevrejsku opština. Volonterski je radio kao sekretar JOP-a. Bio je poštovan i omiljen među članovima. Iza sebe je ostavio dve crkve, petoro unučadi i pranunci. Sahranjen je na Jevrejskom groblju, pored supruge.

Na večni počinak ispratio ga je predsednik JOP-a, ispred mnogobrojne familije, članova opštine i prijatelja.

Dragi čika Pero,

Došao je dan kada se rastajemo. Ne ostaje nam ništa drugo nego da te lepo ispratimo na večni počinak. Rastajemo se, ali ne sasvim. Iako su nam srca tužna, u našim sećanjima će ostati tvoj mili lik i dobra dela koja si činio za života. Ako postoji Raj ili neko bolje mesto od ovog života za dobre ljudi, ti ćeš sigurno ići tamo.

Rekli su mi da nisi bio religozan. Ja malo drugaćije gledam na to. Zar je religozan onaj koji često odlazi u Božiji hram, moli se i traži oprost za svoja loša dela? Ti se nikad nisi ogrešio o Deset božijih zapovesti. Činio si samo dobra dela. Bio si posvećen svojoj pokojnoj suprudi za njenog života, svojoj deci, unucima, pranucima i prijateljima.

Ja sam te upoznao krajem sedamdesetih godina kad smo tetka Vera i ja počeli da obnavljamo Jevrejsku opština Pančevo. Ti si nam u svemu pomagao. Radio si volonterski kao sekretar JOP i mnogo doprineo da se razvijemo u jednu dobro uređenu organizaciju, cenjenu u gradu. Sećam se kada si nosio izbeglicama iz Bosne kolače koje je mesila tetka Vera. Kao član Socijalne komisije trudio si se uvek da svi ravnomerno dobiju pomoć koju smo delili.

Tvoja poslednja želja je bila da te sahranimo pored supruge na Jevrejskom groblju i zato si tu sa nama. Iako nisi bio Jevrejin smatrali smo te svojim i ne samo svojim nego smo na tebe gledali kao na rod rođeni. Prema svima si bio brižan i odnosio se očinski. Zato te nikad nismo zvali po imenu nego, iz milošte, samo Čika Pera. Tako su te doživljavali i drugi prijatelji i poznanici.

Počivaj u miru neka ti je večna slava!

NOVI SAD

Sastanak ženskih sekcija

Ženska sekcija JO Novi Sad organizovala je susret predstavnica svih opština Srbije 12. i 13. novembra.

Zvanični deo je počeo pozdravom predsednika JO Novi Sad **Gorana Levija**. Predsednica Ženske sekcije **Hane Žigrai Albahari** i predstavnica žena Saveza **Mira Panić** govorile su o ženama kao pokretačkoj snazi, koja vaspitava podmladak i neguje jevrejski identitet.

Najosetljivija tema o kojoj su govorile predstavnice žena bila je – finansije. O tome se razvila žučna diskusija. Usledio je odlazak u galeriju Spomen zbirke **Pavla Beljanskog**. Zatim, predavanje **Bare Panić** o jezicima Jevreja.

Uveče je u prepunoj sali održana avdala. Hana Žigrai je upalila sveću, upoznala sa mnogim običajima za ispraćaj Šabata, a **Aron Albahari** je pročitao

uvodne stihove iz "Knjige o Esteri" i blagoslovio vino, halu i začine.

Drugi dan je započeo sa predavanjem Feđe Fišla o Jevrejskom novosadskom groblju.

U programu je bila predviđena šetnja do spomenika Porodica na Dunavu, ali zbog izuzetno hladnog vremena od toga se odustalo, pa je predviđeno predavanje **Ljiljane Lepuše** o Raciji i spomeniku i vajaru **Jovanu Soldatoviću** održano u sali.

Usledilo je veoma zanimljivo predavanje Olge Andraši o prvih Jevrejima u Novom Sadu i izložbi "Prvih 100 godina" postavljenoj u predvorju Sinagoge. U Sinagogi je **Igor Kronaveter** je rekao nekoliko reči o njenom istorijatu i arhitekti **Lipotu Baumhornu**.

Završnom sastanku je predsedavala predsednica Mira Panić, koja je zahvalila Novosađanima i obavestila da je sledeći susret u Nišu.

LJ. Lepuša

DOBROVOLJNI PRILOZI, PORODIČNE VESTI, LIČNE VESTI**NOVI SAD****Za hor „Hašira“****20 evra** – Jana Saratlić.

U prošlom broju, greškom smo ispustili da objavimo da su prilog za Jevrejski istorijski muzej, Dečji klub, rad Kancelarije JONS i „Jevrejski pregled“, što je ukupno iznosilo 200 evra dali, ne samo Ana i Teodor nego i Ivan Kovač. Izvinjavamo se Ivanu Kovacu i čitaocima na nenamernoj grešci.

Članica JONS-a Simonida Vukadinović doktorirala je na temu Zaposlenost kao faktor privrednog razvoja Republike Srbije na Fakultetu poslovne ekonomije, Univerziteta Educons.

BEOGRAD

Dr Ana Čoporda dobila je 13. avgusta 2016. čerku Nou, a Mira Fišer unuku.

Za Socijalnu službu

10.000 din. – Andreja Nešković, u spomen na majku Klaru.

9.000 din – Miodrag Babić, u sećanje na porodicu Almozljino.

25 evra – porodica Lebl.

3.000 din – Johana Borić, sećanje na u Holokaust izgubljene porodice.

**UMRLI
BEOGRAD**

Alisa Francuski, rođ. 1928. godine preminula je 27. oktobra 2016.

2.000 din – Mirjana Fišer.**Za Hevra kadiša – Jevrejsko groblje**

6 000 din. – Zoran Amar, u sećanje na drage roditelje Veru i Isaka Batu Amara.

50 evra – Milica Mint.

5 000 din. – Ela Popović sa porodicom, u znak sećanja na roditelje Bertu Kunorti i dr Salamona Kunortija.

25 evra – porodica Lebl.

3 000 din – Mirjana Ješić, u pomen na Brankicu Kosorić.

20 evra – Mirjana i Nada iz Donjeg Miholjca, bolno sećanje na Josipa, Zoricu i Ružicu Erlih.

Za rad Opštine

5 000 din – porodice Mitrev i Delovski, povodom godišnjice smrti našeg dragog prim. dr Dimitrija Delovskog.

Za Sinagogu

20 000 din. – Emilija i Đorđe Andrejević u ime Leposave Andrejević.

100 evra – osamdeseta je godina kako nema naše drage majke Brahe Jitl Bernštajn, a njena ljubav još nas greje. Čerka Jelisaveta Danon, rođena Bernštajn i sin Jozef Bernštajn.

5 000 din – porodice Mitrev i Delovski, povodom godišnjice smrti našeg dragog prim. dr Dimitrija Delovskog.

Za Hor „Braća Baruh“

50 evra – Irena Jelena Altarac-Marković, u pomen dragim roditeljima Aronu i Finki Altarac iz Jajca, BiH i mužu prim. dr Velimiru Markoviću.

50 evra – Irena Jelena Altarac-Marković, u pomen dragim cimerkama iz doma Rifki Gaon, Riti Maestro-Koprivica, Juditi Šalgo i Simhi Kabiljo.

SJOS**Za Jevrejski istorijski muzej**

100 evra – Mirjana Knežević i Nadežda Karović.

25 evra – Židovska općina Split, Hrvatska.

Za „Jevrejski pregled“

5 000 din. – Gabi Deleon, u znak sećanja na brata Elija Deleona i njegovu suprugu Martu.

25 evra – Židovska općina Split, Hrvatska.

Za rad SJOS

10 000 din. – Gabi Deleon, u znak sećanja na brata Elija Deleona i njegovu suprugu Martu.

Leposava Andrejević, rođ. 1933. godine, preminula je 3. novembra 2016.

Matilda Papić, rođ. 1927. godine, preminula je 20. novembra 2016.

בגילוון זה אנחנו כותבים:

קרגויווץ

כנס בינלאומי בנושא השואה

לקראת האירופי החדש שמשמעותו צום במהלך מלחמת העולם השנייה, בן הזיכרון "אוקטובר של קרוגויז'ן" התקיים המפגש הראשון מסדרת של הכנסים הבינלאומיים בנושא השואה. מדובר על הפרויקט הבינלאומי "הסלהה בשואה: מ כיתת יורים אל המשאיין גן - בשני שלבים להחריף את השואה בסביבה" ממומן על ידי הסוכנות לחינוך, תרבות ואמנויות של הנציבות האירופית, אשר הוא בעל הארכיו ההיסטורי של בולגריה.

דרך כמה שלבי הפרויקט יתקיימו סדרות של כנסי בנושא השואה, יהיה מוקד על הקמת מאגר מידע דיגיטלי של קורבנות מלחמת העולם השנייה ויורגן התערוכה הנידית המשקפת את 31 ימים של אוקטובר 1941.

במסגרת הפרויקט יש סדרה של שישה כנסים בינלאומיים. הראשון התקיים בבלגרד באפריל, השני ביוני בנייש, השלישי באמסטרדם, והרביעי בקרגויוץ. לאחר מכן, מפגשים יאורגנו בשטוקהולם ונוביSad. בכנס בקרגויוץ על השואה דיברו החוקרים מסרבה, שוודיה, הולנד וורמאניה.

"בעיקרונו, הועידה היא שאלת הסבל של יהודים לבין אזרחים תמיימים אחרים. זו הסיבה מדוע מודיע מורייאל פארק "אוקטובר של קרגווז'" אריה ומקום התכנסות היסטוריונים ומומחים רלוונטיים אחרים העוסקים בנושא זה. המשתתפים דנו בהיבטים של השואה בסרביה ואירופה, מהחר הבוגר, הנאהת. כמו גם אתגריהם האירופיים הנוכחיים: הפלבולנות, אנטישמיות, אנטירז主义ות, שנתת זרים". אמרו המארגנים.

"אנו מוקווים כי לאחר השלמת הפרויקט הזה נוכל להודיע על הפרסום בכנסים רוחניים רציניים שארגנו. זה גם משמעותי שהשагנו בימי המנדט של קשרים חשובים עם פרופסורים והיסטוריהונים מהו"ל העוסקים בשואה ואת סבלם של אזרחים. אנו מאמינים כי שיתוף פעולה זה ביןינו, כבר השנה הבאה, יקח אותנו למקומות אחרים במדינה שלנו ובעולם", אמרה נבנה ביליצה, המנהלת הפרויקט.

"הנושא של השואה מוחבר עמוק עם מה היה המשימה של המזויאון של קרגויז. בכל הפעמים שאנו חיים, זה יותר ממה שצריך כדי לדבר על מה שקרה בעבר, ומואוחר יותר מזו להסיק מסקנות על איך להימנע מדברים כאלה בעתיד", נחשב מרקו טרזי' ממזויאון.²¹ אופטובר"

הכנס בקרגויווזיה שלוש מפגשים. בתחילת דובר על צעדי תגמול ובהוצאתו להורג מוניות בסרביה, והשני של סובלנות שאפשרה את השואה והשלכותיה על אירופה שלאחר מלחמת העולם השנייה, בעוד האחרון הוקדש באירופה 70 שנה לאחר השואה - תפקידו של זיכרונו וחיבור

לזכרו של פוגרום ליד פנצ'בו

המ נהרגו בדם קר

מתחם הזיכרון "פיגם" ליד פצ'צ'בו בגובנומבר ב-17 נערך לזכר היהודים שננספו במקום זה במהלך מלחמת העולם השנייה

זה היה יום הזיכרון של שלושת האירועים בשנת 1941, כאשר בפיגום נהרגו אלפי יהודים, וכי שמות של רבים בהם עצם עד היום זהה לא ידוע. בלילה בין אוגוסט 14 ו-15, כמעט כל היהודי פנס'בו והסביה נעצרו וגורשו למחנות ריכוז בבלגרד ואז התחלו יריות בין 27 ו-30 באוקטובר ובתחילת נובמבר, כשבמשך רק יומיים, על הכביש יבוצ'קו נהרגו 2200 יהודים שהובאו ממחנה בלגרדי סימייטה. על פי מקורות מסוימים, נהרגו כ-12,000 איש, רובם יהודים, אבל גם סרבים וצוענים, וההרג המשך עד 1943, ובקבוצות יותר קטנות עד 1945.

זרי פראhim באנדרטה "תלמי" הנקו את שגריר ישראל לסרביה אלונה פישר-קם, סגנו ראש העיר פרדראג ז'יבקוביץ', ראש עיריית טיגראן קיש, חברי מועצת העיר, נשיים ונציגים של הקהילה היהודית של פנצ'בו, הפדרציה של הקהילות היהודיות של סרביה, כמו גם שישה הקהילות היהודיות בסרביה, איגוד ואיגוד לוחמי אנטיפשיסטי מפנצ'בו, תלמידים מגימנסיה בפנצ'בו ומעריצים וחברים אחרים של הקהילה היהודית בסרביה.

השגריר אלונת פישר-קום אמרה שהשואה הוא הפרק הנורא ביותר בהיסטוריה של האנושות, וכי הרג כשיתה מיליון יהודים ברחבי אירופה, כולל כמעט כל היהודי בסרביה.

סגן ראש עיריית פנצ'בו אמר כי אסור לשוכח פשעים איוםים שנעברו, רדיפה שיטית ורצח שאנתנו בחשבון בעת לבטא את המיליה "שואה".

"כל האנשים האלה, קרבענות אלה, הם חלק מההיסטוריה שלנו, המדינה שלנו, העיר שלנו שבו, שלום וברומניה, ישנים נשים מדותות ולואמים שונים. ברוח זו צריכה לחנך את ילדינו, והחדר ההיסטורייה ואת הנצחון על פשיזם, שהביא לטובה לכל האדם על הפלנטה הזאת, הפשיזם אשר מוגדר בחזורה הצביליזציה שלנו עם האידיאולוגיה שלה, זוועות ופשעים שהיו שחרור שהופסק ועד סוף המלחמה", אמר ז'בקוביין.

דוד מונטיאס, נשיא הקהילה של נצ'יבו, החל את רשות ויזירונות של הקורנובות החפים מפשע שנמצאים ימי הסתיו אלה בשנת 1941 של באצדק עם האכזריות עליה ונידון למוות רק מסיבה אחת - כי הם היו יהודים.

"הם חסרים את התרבות של השואה, יחד עם יותר משישה מיליון יהודים, בנייהם היו יותר ממיליאן וחצי ילדים. אורהינו, קרובוי משפחה, חברים, חברות, מכיתה נהרגו בדם קר, לא כל תחווה כי חי אדם מונחים על הכה, והושלכו מגופה משותף. תפקידנו ואת המשימה של הדורות הבאים צריך להיות במאזן לגלות את המסתמכים ההיסטוריים הקשורים במקום האדור הזה. זה המעט שאחננו יכולם לעשות כל שנה - לזכור איך העיר הזאת נספהה בדם של קורבנות חפים מפשע ולהביע את יראת הכבוד שלהם", סכם דוד מונטיאס.

Ubijani su hladnokrvno

U memorijalnom kompleksu "Stratište" kod Pančeva, 17. novembra je održana komemoracija Jevrejima postradalim na tom mestu u Drugom svetskom ratu.

Bio je to dan sećanja na tri događaja iz 1941. godine, kada je na Stratištu pobijeno hiljade Jevreja, a da se mnogima imena ni do danas ne znaju. U noći između 14. i 15. avgusta, gotovo svi Jevreji iz Pančeva i okoline uhapšeni su i deportovani u beogradske koncentracione logore, potom je usledilo streljanje između 27. i 30. oktobra i početkom novembra, kada je samo u dva dana na Jabučkom putu, ubijeno 2 200 Jevreja dovedenih iz beogradskog logora "Sajmište". Prema nekim izvorima tu je postradaloko 12.000 ljudi, najviše Jevreja, ali i Srba i Roma, a ubijanja su nastavljena do 1943. a u malim grupama i do 1945. godine.

Vence na spomenik "Brazde" položili su ambasadorka Izraela u Srbiji **Alona Fišer-Kam**, zamenik gradonačelnika Pančeva **Predrag Živković** i predsednik Skupštine grada **Tigran Kiš**, članovi Gradske veća, predsednici i predstavnici Jevrejske opštine Pančeva, Saveza jevrejskih opština Srbije, kao i šest jevrejskih opština u zemlji, pančevačkih Udruženja antifašista i Udruženja boraca – SUB-NOR, predstavnici MZ Jabuka, učenici pančevačke Gimnazije "Uroš Predić" i ostali poštovaoci i članovi jevrejske zajednice u Srbiji.

Ambasadorka Alona Fišer-Kam istakla je da je Holokaust najstrašnije poglavlje u istoriji čovečanstva i da je u njemu stradalo oko šest miliona Jevreja širom Evrope, među kojima gotovo svi Jevreji Srbije.

– Možda će ova komemoracija preneti poruku da treba da se bori- mo protiv svih izraza mržnje i zločina iz mržnje, izražavanja netolerancije i odbojnosti prema drugaćijima. Nažlost, čak i danas, nakon više od 70 godina od završetka Drugog svetskog rata i dalje se suočavamo sa porastom antisemitizma, mržnje, fanatizma i neto- lerancije. Naša misija je da osiguramo da se takva tragedija nikada više ne ponovi, ni nama ni bilo kom narodu – rekla je njena ekselencija.

Zamenik gradonačelnika Pančeva Predrag Živković je poručio da ne smeju biti zaboravljeni strahoviti zločini koji su počinjeni, sistematski progon i genocid na koji pomislimo kada se izgovori reč „Holokaust“.

– Svi ti ljudi, sve te žrtve, deo su naše istorije, naše države, našeg grada u kome, u miru i slozi žive ljudi različitih veroispovesti i naci- onalnosti. U tom duhu treba da vaspitavamo našu decu, upoznajući ih sa istorijom i pobedom nad fašizmom, koji je doneo poraz svim ljudima na ovoj planeti, fašizmom koji je unazadio našu civilizaciju svojom ideologijom, užasima i zločinima, koji su prekinuti oslobo- đenjem i krajem rata – poručio je Živković.

Na istorijske činjenice podesetili su predsednik Jevrejske opštine u Pančevu **David Montijas** i potpredsednica **Miroslava Kon-Panić**, predsednik Saveza jevrejskih opština Srbije **dr Ruben Fuks** i direktor Istoriskog arhiva Pančeva **Milan Jakšić**, a molitvu za jevrejske žrtve na Stratištu kazao je rabin jevrejske zajednice u Srbiji **Isak Asiel**.

David Montijas podelio je osećanja i uspomene na nevine žrtve koje su tih jesenjih dana 1941. godine nepravedno i sa najvećom okrutnošću osuđene na smrt iz jednog jedinog razloga – zato što su bili Jevreji.

– Oni su nestali u tragediji Holokausta zajedno sa više od šest miliona Jevreja, među kojima je bilo više od million i po dece. Naši sugrađani, rođaci, prijatelji, školski drugovi hladnokrvno su ubijani, bez imalo osećaja da su ljudski životi u pitanju i bačeni u zajedničke rake. Naš zadatak i zadatak generacija koje dolaze treba da bude nastojanje da se otkriju istorijski dokumenti u vezi sa ovim krvavim mestom. Najmanje što možemo da učinimo svake godine jeste da se setimo koliko je ovo mesto upilo krvi nevinih žrtava i iskažemo im pijetet – zaključio je Montijas.

DA SE OTKRIJE PUNA ISTINA – Miroslava Kon-Panić i David Montijas

ANTISEMITIZAM, MRŽNJA I FANATIZAM U PORASTU – Alona Fišer-Kam, ambasadorka Izraela

BOLNA SEĆANJA – dr Ruben Fuks, predsednik SJOS

TISKOVINA IMPRIMEE

Exp. Savez Jevrejskih opština Srbije,
11000 Beograd, Kralja Petra 71a
POB 30
SRBIJA/SERBIA

Rezultati Nagradnog konkursa SJOS

Na sastanku održanom 18. novembra, žiri 60. nagradnog konkursa SJOS za radove na jevrejsku temu u sastavu: prof. dr Milan Ristović, književni kritičar Bogdan A. Popović i književnik Filip David odlučio je:

1. nagradu "Ženi Lebl" dobio je rad:

"Iz poštovanja prema žrtvama..." Titova Jugoslavija i Holokaust, autorke Ane Marije Grunfelder, iz Zagreba, Hrvatska

2. nagradu dobio je rad:

"Holokaust na Kosmetu – studija slučaja: Kosovska Mitrovica", autora Miloša Damjanovića, iz Kosovske Mitrovice

3. nagradu dele radovi:

"Selidba iz mog arondismana", autora Stefana Šparavala, iz Beograda, i rad "Ilda Geršner", autorke Jelene Kajgo, Beograd

Žiri je za otkup predložio rad:

"Promene jezika u Jevrejskoj zajednici Kosova i Metohije nakon balkanskih ratova (1912-1913) i Prvog svetskog rata (1914-1918)", autora – Miloša Damjanovića iz Kosovske Mitrovice.

Uz čestitke autorima obaveštavamo da ćemo datumu svečanog uručenja nagrada obavestiti nagrađene i javnost.

Izdavač: Savez jevrejskih opština Srbije, Kralja Petra 71-a, POB 30, tel: 011/26 24 359, 26 21 837; **Fax:** 011/26 26 674,

e-mail: bilten@savezjos.org; Izlaženje Jevrejskog pregleda pomažu Ministarstvo vera Srbije i Ministarstvo kulture Srbije;

CIP – Katalogizacija u publikaciji; Narodna biblioteka Srbije, Beograd; ISSN 1452-130X = Bilten – Savez jevrejskih opština Srbije;

COBISS.SR-ID 81280012; **Glavni i odgovorni urednik:** Stanimir Saša Ristić; **Tehnički urednik:** Željko Hrček

Izlaženje „Jevrejskog pregleda“ omogućeno je uz saradnju i pomoć

Uprave za saradnju sa crkvama i verskim zajednicama Ministarstva pravde Republike Srbije.

Svi potpisani članci odražavaju lično mišljenje autora, koje se ne podudara uvek sa mišljenjem redakcije.

Rukopisi za naredni broj se primaju do 20. u mesecu; Redakcija zadržava pravo da prilagodi priloge; Štampa: LION, Beograd